

09

2010
ročník 62
40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

OBSAH

- 303** _____ **Katalogy nové generace** > Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová
- 308** _____ **Vstříc čtenáři v systémech Aleph i Primo** > Martin Vojnar
- 312** _____ **WWW OPAC 2.0 pro knihovní systém KpWinSQL**
> Václav Trunec
- 314** _____ **Nový WWW OPAC 2.0 – Carmen firmy LANius**
> Jiří Šilha
- 316** _____ **IPAC3 Advanced Rapid Library**
> Barbora Ševčíková, Jana Šubová, Júlia Kováčová
- 320** _____ **ZE ZAHRANIČÍ**
Dvacáté výročí pomoci Kongresu USA parlamentům střední a východní Evropy > Karel Sosna
- 322** _____ **Historie a vývoj antikvariátu v českých zemích – 2.**
> Jan Schick
- 327** _____ **Knihovna v Havířově – 55 let proměn** > Tereza Kafková
- 330** _____ **KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH**
Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku
- 332** _____ **JAK NA TO: Zákoník je také kniha**
Ověření osobních údajů při registraci uživatele
> Kateřina Slušná
- 333** _____ **KRONIKA**
Za Ing. Hanou Študentovou
- 334** _____ **PO KOM SE JMENUJE?**
Městská knihovna Antonína Marka Turnov
> Hanuš Karpíšek
- 336** _____ **Z KNIHOVEN**
- 338** _____ **SYLVA ŠIMSOVÁ ODPOVÍDÁ Z ANGLIE**
- 339** _____ **ZE SVĚTA**
- 340** _____ **NOVINKY Z FONDU KNIHOVNY KNIHOVNICKÉ LITERATURY NÁRODNÍ KNIHOVNY ČR**
- _____ **PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO**
Městská knihovna Blansko
Knihovna Václava Štecha ve Slaném

Středočeský kraj

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485 ISSN 0011-2321

Šéfredaktorka: Mgr. Lenka Šimková

Redaktorka: Olga Vašková

Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Redakce a inzerce: Klementinum 190, 110 00 Praha 1,
tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada:

PhDr. Jiřina Kádnerová (předsedkyně),

Mgr. Gabriela Jarkulišová, PhDr. Ladislav Kurka,

Ing. Jiří Mika, Mgr. Petra Miturová, PhDr. Vít Richter,

PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: T. A. Print, s. r. o., Opatovická 18, 110 00 Praha 1

Distribuce:

Objednávky na předplatné přijímá

redakce časopisu ČTENÁŘ: měsíčník pro knihovny

Klementinum 190, 110 00 Praha 1, tel.: 224 941 159

e-mail: ctenar@svkkl.cz, redakcectenare@centrum.cz,

http://ctenar.svkkl.cz

Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a.s. – drobný prodej;

MONITOR CZ, s.r.o.; SUWECO CZ s.r.o.;

B. Welemínová – PERIODIKA.

Podávání novinových zásilek povoleno Ředitelstvím poštovní

přepravy Praha čj. 1371/1994 ze dne 20. 6. 1994

Podávání novinových zásilek bylo povoleno

Českou poštou, s.p. OZSeČ Ústí nad Labem,

dne 21. 1. 1998, j.zn. P-327/98

Předplatné pro Slovensko: L. K. PERMANENT spol. s r.o.,

Hattalova č. 12, 831 03 Bratislava, tel.: +421 244 453 711

e-mail: lkperm@lkpermanent.sk

Cena jednoho čísla 1,992 EUR, roční předplatné 22,572 EUR

(dvojčíslu 2,656 EUR); cena jednoho čísla 40 Kč,

roční předplatné 460 Kč (dvojčíslu 60 Kč)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK ČR

Knihovna 21. století

Vydavatel si vyhrazuje právo zveřejnit publikované

materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 6. 9. 2010

Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

FROM THE CONTENTS

- > New generation catalogues *Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová* |303
- > Meeting readers' requirements in the Aleph and Primo systems *Martin Vojnar* |308
- > WWW OPAC 2.0 for the KpWinSQL library system *Václav Trunec* |312
- > The new WWW OPAC 2.0 – Carmen by LANius *Jiří Šilha* |314
- > IPAC3 Advanced Rapid Library *Barbora Ševčíková, Jana Šubová, Júlia Kováčová* |316
- > FROM ABROAD: Twentieth anniversary of US Congress assistance to Central and Eastern European parliaments *Karel Sosna* |320
- > History and development of antiquarian book shops in the Czech lands – 2 *Jan Schick* |322
- > Havířov Library – 55 years of change *Tereza Kafková* |327
- > LIBRARIES IN SMALL VILLAGES: Questionnaire for Village of the Year competition regional round assessors |330
- > HOW TO: Statutes are books too – verifying library users' personal data *Kateřina Slušná* |332
- > NAMED AFTER WHOM? Antonín Marek Municipal Library in Turnov *Hanuš Karpíšek* |334
- > From the libraries |336
- > Regular features
- > PRESENTING OUR LOGO: Blansko Municipal Library *Pavel Svoboda, Václav Stech* Library in Slaný *Miloslava Najmanová*

AUS DEM INHALT

- > Kataloge neuer Generation *Jindřiška Pospíšilová, Karolína Košťálová, Hana Nemeškalová* |303
- > Entgegen dem Leser in den Systemen Aleph und Primo *Martin Vojnar* |308
- > WWW OPAC 2.0 für das Bibliothekssystem KpWinSQL *Václav Trunec* |312
- > Neues WWW OPAC 2.0 – Carmen der Firma LANius *Jiří Šilha* |314
- > IPAC3 Advanced Rapid Library *Barbora Ševčíková, Jana Šubová, Júlia Kováčová* |316
- > AUS DEM AUSLAND: Der zwanzigste Jahrestag der Hilfe von USA Kongress den Parlamenten des Mittel- und Osteuropas *Karel Sosna* |320
- > Historie und Entwicklung des Antiquariats in tschechischen Ländern – 2 *Jan Schick* |322
- > Bibliothek in Havířov – 55 Jahre der Umwandlungen *Tereza Kafková* |327
- > DEN BIBLIOTHEKEN IN KLEINEN DÖRFERN: Umfrage der bewertenden Kommissare in der Kreisrunde des Wettbewerbs „Dorf des Jahres“ |330
- > WIE DARAUF: Gesetzbuch ist auch ein Buch – Beglaubigung der Personaldaten von Bibliothekenbenutzern *Kateřina Slušná* |332
- > NACH WEM WIRD SIE GENANNT? Antonín Marek's Stadtbibliothek in Turnov *Hanuš Karpíšek* |334
- > Aus den Bibliotheken |336
- > Ständige Spalten
- > WIR STELLEN UNSER LOGO DAR: Stadtbibliothek in Blansko *Pavel Svoboda, Václav Stech's* Bibliothek in Slaný *Miloslava Najmanová*

Vážené čtenářky a čtenáři, konec letošního léta byl mimo jiné provázen zprávami o státních maturitách, které by po několika letech odkládání měly spatřit světlo světa. V diskusích mě zaujaly zejména názory na užitečnost matematiky, které se v této souvislosti objevily. Studenti by v náběhové fázi maturit měli vedle českého jazyka volit právě mezi ní a cizím jazykem. Kritika spočívala v tom, že v praktickém životě nám postačují základní matematické úkony, takže proč se na střední škole trápiti s dalšími pokročilými znalostmi. Toto tvrzení by se dalo samozřejmě aplikovat i na další předměty, ovšem právě matematika bývá pro některé studenty přímo noční můrou, proto tak nějak nejvíce vyčnívá.

Ale proč o tom píšete? Na gymnáziu mě ve vyšších ročnících zaujala snad jen kombinatorika, kdy si člověk mohl spočítat, jakou má (mizivou) šanci vyhrát první cenu ve Sportce (tuším, že jsme tenkrát dospěli ke 13 milionům možných kombinací čísel). Když jsme ale sestavovali Čtenáře, jehož hlavním tématem jsou *Katalogy nové generace*, napadla mě ohledně lidské schopnosti vyhledávat informace asociace s Gaussovou křivkou, která mi ještě z učiva uvízla v paměti. Zjednodušeně (pro ty, které matematika opravdu nechytla ☺), má tvar jakéhosi zvonu a dá se aplikovat například na různé jevy ve společnosti v souvislosti s četností (nejčastěji se to vysvětluje na inteligenci či výšce lidí). Podle mě je optimistická, protože ukazuje, že nejvíce hodnot je průměrných, ty extrémní (ať již nízké či vysoké) jsou vyznačeny okrajově. Takže pokud máte občas pocit, že na světě je nějak moc hlupáků, vzpomeňte si na ni, určitě tomu tak není, nejvíce lidí má IQ průměrné.

Většina lidí umí také průměrně vyhledávat informace, nejsou to experti, kteří umí v různých prostředích zkombinovat databáze, rejstříky, volné zdroje a typy médií (ale je také málo těch, kteří by nenašli vůbec žádnou požadovanou informaci). Katalogy nové generace svým založením zpřístupňují fondy knihoven právě této majoritě, což je podle mě výborná zpráva.

Příjemné počítání, ale hlavně čtení v prvním měsíci nového školního roku přeje

Lenka Šimková

✉ Sekce veřejných knihoven SKIP ČR vyhlásila již 14. ročník celostátní akce **Týden knihoven**, který se uskuteční ve dnech **4.–10. 10. 2010**.

Letošní motto zní *KNIHOVNA PRO VŠECHNY*. V centru zájmu jsou především uživatelé, pro každou cílovou skupinu bude připraven jiný program. Cílem aktivit knihoven je nabídnout atraktivní využití volného času nejen novým čtenářům, ale pečovat hlavně o čtenáře stávající. Společnými aktivitami jsou ve čtvrtek **30. 9.** vyhlášení **Knihovny roku 2010**, v pátek **1. 10.** **Knihovnický happening** v Turnově a v pondělí **4. 10.** **Velké Říjnové Společné Čtení** aneb Pocta Karlu Hynku Máchovi. Další informace jsou na <http://skip.nkp.cz>.

✉ Asociace knihoven vysokých škol ČR ve spolupráci s Ústřední knihovnou VUT v Brně připravila odborný seminář **Budování a správa fondu s využitím nových technologií**, který se uskuteční **6. 10. 2010** v budově Rektorátu VUT Brno. Program a další informace jsou na stránkách <http://www.akvs.cz>.

✉ Moravskoslezská vědecká knihovna v Ostravě a Školní informační centrum ZŠ Ostrava – Hrabůvka pořádají **20. 10. 2010** seminář **Školní knihovna jako informační centrum školy**. Seminář je určen pracovníkům školních knihoven základních a středních škol. Věnuje se například možnosti vzdělávání školních knihovníků a jejich metodické podpoře, práci s knihou aj. Více informací včetně přihlášky najdete na <http://www.svkos.cz/> v sekci Kalendář akcí.

✉ Památník národního písemnictví připravil velkou výstavu věnovanou Karlu Hynku Máchovi u příležitosti dvoustého výročí jeho narození. Pod názvem **Dvě století české kultury s Máchou** je v letohrádku Hvězda na Bílé Hoře připravena ke zhlédnutí do **31. 10. 2010**. Výstava je zařazena do programu celoročního projektu národních oslav *Rok Karla Hynka Máchy 2010*. Tvůrci výstavy popisují její záměr jako konfrontaci tradičního, kanonického obrazu Karla Hynka Máchy a jeho díla s novými poznatky a přístupy. Oproti důrazu na osobu a její život, jako na zdroje díla, je zvýrazněn akcent na široký nadnárodní a intermedialní kontext Máchovy tvorby.

Katalogy nové generace

V posledních několika letech začaly knihovny svým uživatelům nabízet katalogy nové generace (next-generation library catalogue), které ve větší míře splňují očekávání současné generace webu znalých uživatelů více než klasické knihovní OPAC. Na jaře letošního roku představila například Městská knihovna v Opavě své rozhraní, které některé prvky katalogů nové generace již nabízí.

Webová kultura proměnila chování nás všech, uživatelé webových služeb přicházejí do knihoven se stejnými očekáváními a zvyklostmi, které používají na volném rozhraní internetu. Je třeba tato očekávání vzít v potaz a nabízet katalogy na té samé úrovni stylů a propracovaných systémů jako běžný web. Z tohoto pohledu mají současné běžně užívané katalogy především následující nedostatky¹:

- ▶ vyhledávací rozhraní není vždy zcela intuitivní, uživatelé většinu možností vůbec nevyužívají,
- ▶ není možné hodnotit výsledky v souladu s relevancí či zájmy koncového uživatele,
- ▶ jsou nabízeny především tištěné dokumenty a méně již adresný elektronický obsah,
- ▶ nejsou schopny doručit on-line obsah ke koncovému uživateli,
- ▶ většinou postrádají rysy sociálních sítí k zapojení (angažovanosti) uživatelů knihoven.

ODKAZY:

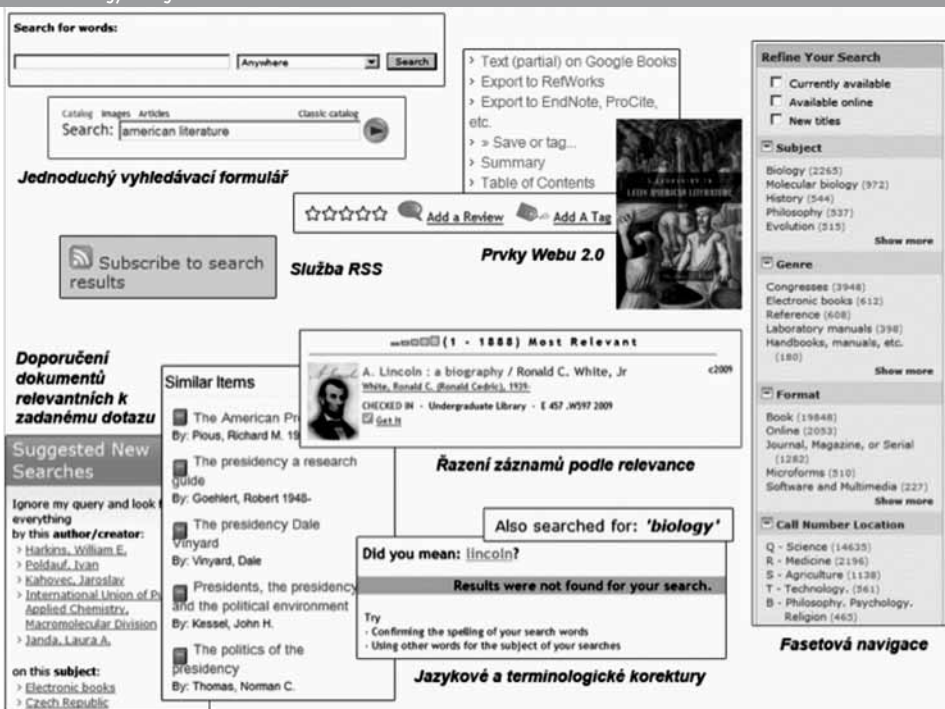
- 1 BREEDING, Marshall. Next Gen Catalogs [online]. Library Technology Reports, 2007, July-August, str. 6 [cit. 2008-03-04]. Dostupný na [www <http://www.techsource.ala.org/tr/next-generation-library-catalogs.html>](http://www.techsource.ala.org/tr/next-generation-library-catalogs.html).

Snaha o změnu knihovních katalogů vychází z poznání (na základě uživatelských průzkumů, z nichž asi nejznámějším je průzkum OCLC²), že ačkoli byly katalogy vyvíjeny pro poskytování bohatých funkcí souvisejících s dostupností knihovních sbírek a služeb, ne vždy zcela sledují zvyklosti běžné na volném internetu a uživatelé preferují volné vyhledávače typu „google“. Na druhou stranu mají knihovny co nabídnout, uživatelé oceňují především kvalitní obsahové zpracování, které jim pomáhá nalézt relevantní výsledky bez nutnosti prohlížet stovky záznamů.

Jaké jsou tedy vize katalogů nové generace? I když odpověď není zcela jednoduchá, lze říci, že obvyklá je nabídka rozšířených možností vyhledávání, moderní techniky rozhraní (i prezentace) a vyhledávací nástroje zdokonalující uspořádání výsledku hledání. Jeden z klíčových cílů zahrnuje jednotné, jednoduché, přehledné, intuitivní místo vstupu do všech typů databází a informací dostupných v knihovně (katalogy, EIZ, digitální knihovny, portály atd.). Katalogy nové generace prezentují obsah z různých zdrojů, cílem všech nástrojů je posílení vizuální působivosti (přitažlivosti), zvýšení množství informací prezentované koncovému uživateli a uspokojení jeho informačních potřeb.

Některé součásti týkající se zveřejnění obsahu a dalších informací o dokumentu mohou splývat se základními funkcemi a bibliografickými informacemi běžných OPAC, např. obálky a další umělecká ztvárnění dokumentu, obsah, resumé, přehledy, recenze, kritiky. Obohacení záznamů není nový koncept, nová jsou však řešení, která usnadňují knihovnám poskytování těchto informací, především využívání komerčních subjektů jako je např. Syndetic Solution³, Amazon.com⁴ nebo Google Book Search⁵.

Obr. 2. Katalogy nové generace – koláž

ODKAZY:

- 2 Online Catalogs: What Users and Librarians Want: An OCLC Report. 2009. ISBN 1-55653-411-6
- 3 Syndetic Solutions [online]. Syndetic Solutions LLC, c2009 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z: <<http://www.syndetics.com>>.
- 4 Amazon.com [online]. Amazon.com, Inc., c1996-2009 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z: <<http://www.amazon.com>>.
- 5 Google books [online]. Google, Inc., c2009 [cit. 2009-07-27]. Dostupný z: <<http://books.google.com>>.

Hlavní parametry katalogů nové generace si přiblížíme na charakteristice tří z pohledu uživatelů nejzásadnějších okruhů, které jsme zkoumali na vybraných systémech (AquaBrowser, Encore, Endeca, Enterprice, Primo a VuFind), a na základě výsledků jednotlivých testů, které jsou dostupné na stránkách Jednotné informační brány⁶ (analýza proběhla na přelomu let 2008 až 2009), jsme se snažili vytvořit obecnou specifikaci pro zvolené skupiny:

UŽIVATELSKÉ ROZHRANÍ

Vzhledem k rozsáhlosti této skupiny jsme testování rozdělili do pěti podokruhů:

a) Vzhled uživatelského rozhraní

Přívětivost a vstřícnost uživatelského rozhraní je jednou z klíčových vlastností katalogů nové generace. Prostředí, ve kterém se uživatelé pohybují, musí být jednoduché, návodné a snadno pochopitelné. Systémy, které jsme analyzovali, se snaží nezahlcovat uživatele zbytečným množstvím informací, jejich rozhraní je přizpůsobeno zejména snadnému vyhledání a získání dokumentu. Všechny systémy nabízejí možnost zobrazení nápovědy, některé z nich však provázejí uživatele při jeho práci jakoby „v pozadí“ pomocí portletů, které obsahují rady a tipy, jak v dané situaci postupovat.

Ke snazší orientaci při práci s katalogy přispívá také množství ikoněk a grafických prvků, nejčastěji např. pro odlišení jednotlivých typů dokumentů nebo navazujících služeb (dostupnost dokumentů, jejich objednání aj.). Tvůrci systémů i knihovny, které je implementovaly, si také uvědomují, jak důležité a cenné je pro další rozvoj a zlepšení služeb systému získání zpětné vazby od uživatelů (možnost zaslání komentářů, připomínek, návrhů atd.). Systémy se v souladu s myšlenkou webu 2.0 snaží vyjít vstříc také hendikepovaným uživatelům a přizpůsobují své rozhraní jejich specifickým potřebám.

b) Výběr zdrojů

Katalogy nové generace pracují většinou na základě nabídky různých formátů dokumentů pro jednotné vyhledávací pole bez ohledu na zdroj, ve kterém se nacházejí. Poskytovatelé softwaru a knihovny vycházejí z předpokladu, že uživatelé většinou nezajímá cesta, jak se k hledanému dokumentu dostane (zdroj), ale zajímá ho, v jaké formě/v jakém formátu knihovna požadovaný dokument vlastní/nabízí a jak je možné ho získat. Katalogy nové generace umožňují paralelní vyhledávání (buď na principu federativního vyhledávače nebo na principu sklizení záznamů či vytvářením jednoho indexu). Žádný z analyzovaných katalogů neumožňoval vyhledat konkrétní zapojený zdroj podle názvu a ani nevytvářel informace o zdroji, které by bylo možné k jeho vyhledání použít (pro české prostředí funkce známé např. z JIB a oborových bran), proto se domníváme, že tento typ informací obecně katalogy nové generace nezpracovávají (výjimkou je od jara 2010 systém Primo ve verzi 3).

c) Zadání dotazu a vyhledávání

Dalším prvkem při hodnocení jednotlivých systémů byly možnosti zadání dotazu a vyhledávání. Při hledání informací je samozřejmě důležitý hlavně výsledek, podstatné jsou však také možnosti, které systém nabízí pro jasnou a přesnou formulaci dotazu. Jak již bylo výše řečeno, systémy umožňují hledat paralelně ve více zdrojích, zapojeny jsou kromě katalogů často např. licencované databáze, zdroje lokálního významu nebo různé digitální knihovny. Tato vlastnost je zajisté příjemná pro uživatele, kteří jednoduše získají informace z více zdrojů, a mohou si tak snadněji

ODKAZY:

- 6 Analýza SW nástrojů [online]. Národní knihovna ČR; Ústav výpočetní techniky UK Praha; 2001-2010. [cit. 2010-05-03]. Dostupný z: <<http://info.jib.cz/o-projektu/analýza-SW-nastroju>>.

vytvořit představu o dané problematice z různých úhlů pohledu. Při hledání ve specializovaných zdrojích však mohou být důležité některé specifické možnosti při zadávání dotazu. Otázkou tedy je, zda zjednodušování vyhledávacího rozhraní katalogů nové generace nabízí uživatelům kromě intuitivního, přehledného a vizuálně atraktivního prostředí i dostatek nástrojů pro přesnou formulaci dotazu. U analyzovaných systémů jsme zkoumali různé parametry vyhledávání, srovnávali jsme vyhledávací vlastnosti zapojených zdrojů v rámci testovaného systému s možnostmi hledání v originálním rozhraní. Při vyhledávání v klasických OPAC jsou uživatelé zvyklí používat rejstříky nebo zadat dotaz přímo do vyhledávacího pole. Tyto možnosti jim většinou nabízejí i analyzované systémy, u některých systémů je možné termín zadaný do jednoduchého vyhledávacího pole zpřesnit na konkrétní pole (např. autor, název). Standardní součástí všech systémů je pokročilé hledání, jednotlivé testované systémy se však liší jak v počtu, tak ve struktuře nabízených polí, do nichž se dotaz zapisuje. Při formulaci dotazu je u všech systémů s drobnými výjimkami možné využít logické operátory, proximální operátory jsou však podporovány pouze v některých systémech. Do „základní výbavy“ všech analyzovaných systémů patří také možnost využít pravostranné rozšiřování. V případech, kdy si nejsme jisti správným zápisem hledaného slova, oceníme různé našeptávače nebo nástroje pro kontrolu pravopisu nabízené ve všech analyzovaných systémech. Cílem katalogů nové generace je, aby vyhledávání nekončilo „ve slepé uličce“. K tomu slouží různé nabídky alternativních klíčových slov, které mohou být vytvářeny na základě autoritních databází, případně přebírány přímo z nalezených záznamů. Tyto možnosti většinou slouží pro zpřesnění dotazu, nicméně v některých systémech je možné takto zadat i nový dotaz.

d) Zobrazení záznamů

Jak jsme výše uvedli, všechny systémy umožňují paralelní hledání ve více zdrojích, uživatel se tak setkává ve výsledku se záznamy pocházejícími např. z katalogu, licencované databáze a digitální knihovny. Z pohledu uživatele je důležité, aby systém umožňoval zobrazit nalezené záznamy jak v jedné skupině, tak odděleně podle zdrojů, v nichž byly záznamy nalezeny. Pro toto rozdělení jsou v analyzovaných systémech nejčastěji využívány různé fasety. Při práci s výsledky z licencovaných zdrojů může hrát roli i oprávnění příslušné zdroje využívat, zobrazení části výsledků tak bývá často vázáno na IP adresu nebo přihlášení do uživatelského konta v rámci systému.

S paralelním hledáním souvisí i funkce deduplikace, díky níž systém shodné záznamy z různých zdrojů identifikuje a sloučí do jednoho. Tuto funkci známe v současné době např. ze systému MetaLib (JIB a oborové brány). Dalším důsledkem vyhledávání ve více zdrojích v rámci jednoho rozhraní jsou velké objemy nalezených záznamů. Pro komfortní práci s výsledky je proto nezbytné, aby byly všechny nalezené záznamy uživateli prezentovány naráz jako celá množina a nebyly z využívaných zdrojů stahovány po dávkách. Ke katalogům nové generace by měly přirozeně patřit i nové způsoby prezentace dat z katalogů a dalších informačních zdrojů pomocí metody FRBR. V neposlední řadě je nutné při paralelním vyhledávání, respektive při prezentaci nalezených záznamů zohlednit fakt, že vedle formátů UNIMARC, MARC21 jsou v prohledávaných databázích využívány i jiné formáty. Katalogy nové generace by tak měly být schopny pracovat s dalšími metadatovými formáty tak, aby bylo zobrazení záznamu v jednotném rozhraní plnohodnotné a kvalitou odpovídalo zobrazení v nativním rozhraní.

e) Práce s výsledky a navazující služby

Analyzované systémy přinášejí pro práci s vyhledanými záznamy a navazující služby některé vlastnosti, které již pro nás nejsou novinkou, zároveň však obohacují své prostředí o prvky nové, v klasických katalogích zatím nedostupné.

Kromě možnosti posílání záznamů na e-mail nebo jejich vytištění, kterou standardně poskytují i klasické knihovní katalogy, je možné záznamy ve většině systémů exportovat prostřednictvím některého z nabízených nástrojů pro správu citací, nejčastěji RefWorks nebo EndNote. Tato

služba nahradila v systémech nové generace možnost ukládání záznamů do počítače. Některé knihovny, jejichž aplikace jsme testovali, však pro výše zmíněné služby využívají také svoje původní katalogy, do kterých jsou uživatelé přeměňováni z úplného zobrazení záznamu.

Komfort práce se SW nástroji nové generace zvyšuje také možnost vytvořit si v rámci systému vlastní prostor (většinou nutné přihlášení), který umožňuje zejména interakci uživatele a katalogu – uživatelé mohou přidávat k vyhledaným dokumentům svá hodnocení, tagy nebo recenze. Mezi další služby v rámci tohoto prostoru patří RSS nebo služby typu SDI (v JIB známé jako Alerts). Knihovny však hojně využívají možnosti integrovat do tohoto prostoru čtenářská konta, jejichž prostřednictvím mohou uživatelé po přihlášení sledovat stav výpůjček, rezervací apod. Přístup k vlastnímu prostoru se tak často omezuje pouze na uživatele, kteří jsou v dané knihovně registrováni.

Pouze některé z testovaných systémů nabízejí také možnost zobrazení předchozích zadaných dotazů, na kterou jsme zvyklí z klasických katalogů a která uživatelům pomáhá s přesnějším zadáním buď konkrétního dotazu, nebo jeho uložením pro další využití.

V případech, že si uživatelé nevědí rady, mohou využít referenční služby typu *Ptejte se knihovny*, která bývá do systémů integrována, v námi testovaných systémech převážně formou odkazu.

ZDROJE A PŘIDANÉ SLUŽBY

Katalogy nové generace tvoří jakousi vstupní bránu k fondům knihoven. Knihovny, kromě svého katalogu, zpřístupňují i další typy zdrojů (bibliografické či plnotextové databáze, digitální knihovny aj.), ve kterých je rovněž možné prostřednictvím těchto systémů vyhledávat. Uživatelé tak získávají obsah z různých zdrojů pomocí jediného vyhledávacího rozhraní.

Do systémů lze zapojit i licencované zdroje knihoven, i když výsledky z těchto zdrojů se mohou zobrazovat odděleně. Přístup k plným textům z placených zdrojů však bývá omezen pouze na uživatele knihovny, kteří se musí pro získání plného textu do systému nejprve přihlásit.

Záznamy vyhledané v analyzovaných systémech nezobrazují pouze textové informace, ale jsou obohaceny o náhledy obálek dokumentů, obsah, rozpis kapitol, recenze aj., u většiny analyzovaných systémů často získávaných z volně dostupných zdrojů (např. Google Books, Amazon.com). Tyto služby jsou již hojně implementovány také v tradičních katalogích českých knihoven. Některé testované systémy umožňují uživatelům nejen možnost objednání požadovaného dokumentu z fondu knihovny, ale také navazující služby v podobě objednání kopie, služby dodávání dokumentů nebo zadání požadavku na MVS.

Všechny tyto přidané služby mohou být souhrnně nabízeny také pomocí jediného nástroje, tzv. link resolveru. V českém prostředí využíváme SFX, ať už prostřednictvím Jednotné informační brány, knihovních katalogů nebo licencovaných databází.

TEMATICKÉ TŘÍDĚNÍ A MOŽNOST SPECIFIKACE DOTAZU

Katalogy nové generace se snaží vyjít uživatelům vstříc a co nejvíce jim ulehčit cestu při hledání informací. Ke standardním funkcím, které běžně naleznete již ve stávajících OPAC, patří řazení výsledků podle různých kritérií (např. relevance, autor, název, rok). Mezi novinky můžeme zařadit například třídění výsledků podle témat (tzv. klastry) využívané i v licencovaných databázích (např. Ebsco). Dalším vylepšením jsou různé fasety, s jejichž pomocí je možné nalezené záznamy filtrovat podle vybraných parametrů. S fasetami se uživatelé již nyní setkávají např. v Jednotné informační bráně, ve zmíněné databázi Ebsco nebo ve volně dostupné části souborného katalogu Worldcat.org. V rámci implementace mohou knihovny do určité míry formálně či po grafické stránce ovlivnit vytváření faset a klastrů. Fasety jsou většinou vytvářeny na základě údajů z předem definovaných polí záznamu, klastry pak u některých systémů využívají různé slovníky a tezaury, případně vycházejí z textu obsaženého ve vyhledaných záznamech. Všechny tyto prvky umožňují nalezené záznamy dále zpřesňovat a zajišťují tím nalezení relevantních dokumentů bez nutnosti zadat další vyhledávání (např. pomocí pole rok, předmět, atd.).

ZÁVĚR

Trendy, na které jsou uživatelé zvyklí z volného internetu, se odrážejí (i když z pohledu uživatelů pomalu) i v systémech, které jsou užívány v knihovnách; tuto tendenci zpracovaná analýza některých již běžně využívaných systémů – katalogů nové generace – zcela potvrdila. Stále větší počet knihoven (i když zatím knihovny v ČR spíše vyčkávají a snaží se především obohatit své on-line katalogy o obálky, obsahy, odkazy na jiné portály atd.) zpřístupňuje své zdroje v jednoduchém, vlnném a uživatelsky srozumitelném prostředí. V centru pozornosti tohoto pro pracovníky knihoven „revolučního“ vývoje on-line katalogů je uživatel. Pro něho je totiž samozřejmostí nejen využívání možností webu 2.0 (vytváření vlastních seznamů literatury, jejich doplňování vlastními poznámkami a klíčovými slovy), ale také získání textu dokumentu, který potřebuje, prostřednictvím počítače, a to bez jakéhokoliv omezení a v co nejkratší možné době.

LITERATURA:

- POSPÍŠILOVÁ, Jindřiška; KOŠTÁLOVÁ, Karolína; NEMEŠKALOVÁ, Hana. *Katalogy nové generace: analýza vybraných systémů z pohledu uživatele*. Praha: Národní knihovna ČR, 2009. ISBN 978-80-7050-579-3 (brož.).
- POSPÍŠILOVÁ, Jindřiška; KOŠTÁLOVÁ, Karolína; NEMEŠKALOVÁ, Hana. *Katalogy nové generace: analýza vybraných systémů typu „metasearch“* [online]. *INFOS 2009: Zborník z 35. mezinárodního knihovnického sympózia*, Stará Lesná, 27–30 April 2009. [cit. 2009-07-17]. Dostupný z: <www.infolib.sk/index/open_file.php?file.../Infos_pospisilova.pdf>.

Vstříc čtenáři v systémech Aleph i Primo

Vlastnosti a prvky webu 2.0 přítomné v knihovních systémech představují pro české knihovny a jejich uživatele nepochybně důležitou roli. Významnou měrou totiž rozhodují o tom, zda budoucí čtenáři mohou na základě svých toulek po internetu zamířit právě do knihovny.

Knihovna by měla dát svým stávajícím i potenciálním uživatelům natolik jednoduché, příjemné a kvalitní prostředí pro vyhledávání a získávání dokumentů, aby dnes obstála nejen v konkurenci internetových vyhledávačů typu „google“, ale dokázala nabídnout i výraznou přidanou hodnotu, kterou se od ostatních služeb bude odlišovat.

V následujícím příspěvku si ukážeme principy webu 2.0 jak v knihovním systému Aleph, tak i v systému Primo, což je speciální vyhledávací nástroj nové generace určený knihovnám a zaměřený právě na moderní uživatelské rozhraní. Jednotlivé, dále uváděné vlastnosti webu 2.0 vycházejí z jejich nasazení v konkrétních knihovnách, které s nimi pracují.

Aleph je aktuálně k dispozici ve verzi 20.2

Knihovní systém Aleph lze charakterizovat takto: zahrnuje 25 let zkušeností vývoje, celosvětově jej používá více než 4000 knihoven, producentem je firma Ex Libris (<http://www.exlibrisgroup.com/>), českými distributory jsou Ústav výpočetní techniky Univerzity Karlovy (<http://aleph.cuni.cz/>) a MULTIDATA Praha s. r. o. (<http://www.multidata.cz/>). Dále jej asi není třeba podrobně představovat, se systémem se lze setkat v Národní knihovně ČR, ve

většině univerzitních, vědeckých nebo specializovaných odborných knihoven. Protože systém disponuje flexibilní architekturou a každá knihovna jej může mít nastaven na míru, rozsah používaných prvků webu 2.0 se může mezi jednotlivými knihovnami lišit. Ze zajímavých prvků webu 2.0 doporučujeme následující výběr možností, některé z těchto vlastností byly rozšířeny a implementovány přímo jednotlivými knihovnami:

- připojování obálek, obsahů, anotací, audio nebo video ukázek, digitalizovaných částí dokumentu nebo plných textů k titulům v katalogu; možnost jejich plnotextového indexování a prohledávání;
- připojování komentářů a/nebo známek čtenářem k titulům v katalogu;
- odběr RSS kanálů upozorňujících na nové tituly v katalogu na základě uživatelského profilu, volně vytvořeného dotazu nebo tematické skupiny;
- automatické rozesílání textových zpráv čtenáři na mobilní telefon pomocí vlastní nebo komerční SMS brány;
- připojování obálek knih čtenářem, pokud není taková obálka běžně dostupná jiným způsobem (např. prostřednictvím obálkového serveru);
- automatický import záznamů elektronických časopisů nebo elektronických knih do knihovního katalogu (k dispozici je cca 40 000 záznamů časopisů např. prostřednictvím Jednotné informační brány nebo cca 30 000 záznamů e-knih z projektu gutenberg.org);
- ověřování výskytu titulu katalogu v Google Books a zúžení vyhledávání pouze na takové tituly, což se hodí zejména tehdy, pokud je titul v katalogu momentálně vypůjčený;
- možnost pravidelně sestavovaných přehledů často půjčovaných, žádaných nebo jinak zajímavých dokumentů;
- řazení výsledků dotazu v katalogu podle jejich popularity, která je odvozována z četnosti výpůjček, včetně zobrazení popularity u jednotlivých záznamů;
- pravidelně sestavovaný přehled nejčastěji hledaných klíčových slov v dotazech katalogu;
- automatické doporučení dalších podobných titulů vzhledem k právě prohlíženému titulu na základě statistické návštěvnosti a chování čtenářů;
- optimalizace prostředí knihovního katalogu pro mobilní zařízení;
- zúžení výsledků dotazu v katalogu na tituly, které jsou aktuálně k dispozici;
- historie výpůjček čtenáře coby součásti jeho čtenářského konta (pouze pro přihlášené čtenáře);
- upozornění ve stručném seznamu výsledků katalogu na to, zda daný titul již má čtenář půjčen, měl půjčen, má jej žádan nebo měl žádan (pouze pro přihlášené čtenáře);
- automatické prodloužování výpůjček v poslední den výpůjční lhůty, pokud lze knihu prodloužit v souladu s knihovním řádem;
- registrace čtenáře přes internet a iniciace služeb, které nevyžadují osobní přítomnost (např. požadavek na výpůjčku, kopii, na meziknihovní výpůjční službu apod.);
- objednání digitalizace dokumentu, který není pod ochranou autorského práva, prostřednictvím projektu EOD (E-books on Demand) a následné sdílení takto digitalizovaného dokumentu;
- jednotné přihlašování společně s jinými aplikacemi; možnost přihlašování pomocí účtu a hesla, které je uloženo v externím adresáři; podpora technologie Shibboleth pro federativní autentizaci;
- podávání návrhu na rozšíření knihovního fondu, který je prověřen proti stávajícímu obsahu katalogu; odeslané návrhy a jejich případné přijetí/zamítnutí může čtenář sledovat prostřednictvím svého čtenářského konta;
- publikování obsahu knihovního katalogu do externích vyhledávacích služeb pomocí standardu SiteMap;
- registrace knihovního katalogu do externích vyhledávacích služeb pomocí standardu OpenSearch;
- automatická komunikace s katalogem pomocí RESTful webových služeb definovaných v doporučení pracovní skupiny DLF pro interoperabilitu knihovních systémů a vyhledávacích rozhraní.

Pokud vás některá z uvedených vlastností zaujala, ozvěte se nám, poskytneme vám kontakt přímo na knihovny, které ji provozují.

Aplikace prvků webu 2.0 v současných knihovních systémech je nicméně do značné míry objektivně omezená, a to především způsobem, jakým knihovní systémy vznikly. Byly primárně navrženy pro interní procesy knihovny a až během jejich dalšího vývoje do nich byly doplňovány funkce určené také koncovým uživatelům, tj. čtenářům.

Proto přichází Primo

Od roku 2006 se začala firma Ex Libris věnovat

vývoji moderního uživatelského rozhraní, které stojí záměrně odděleně od tradičního knihovního systému. Nový produkt obdržel název Primo. Do určité míry se jedná o evoluci, do určité míry jde o revoluci – v dobrém slova smyslu. Díky osamostatnění prezentační vrstvy se může knihovna soustředit lépe na své uživatele a nabídnout jim výrazně lepší prostředí pro jejich práci. Lze bez přehánění konstatovat, že koncepce webu 2.0 je jedním ze základních pilířů architektury systému Primo.

Jedná se vlastně o model knihovního „googlu“, který zastřešuje všechny knihovní dokumenty (tištěné, digitální, elektronické) bez ohledu na jejich formu zpřístupnění (lokálně, vzdáleně) a nad kterými nabízí koncovým uživatelům dvě základní funkce: **vyhledávání** a **odávání**. Díky tomu, že má knihovna nad celým procesem plnění uživatelského rozhraní a jeho nastavením (indexování, vyhledávání, zobrazení a odávání) absolutní kontrolu, může nabídnout svým uživatelům „globální efekt“ se silnou lokální přidanou hodnotou šitou na míru jejich potřebám.

Vlastnosti jako automatické slučování duplicit, aplikace modelu FRBR, fasetová navigace, nastavení relevance pro řazení, sloučení obsahu knihovního fondu s placeným obsahem databází i s volně dostupnými zdroji aj. jsou díky novému pojetí systému hladce realizovány.

Aktuální verze 3 systému Primo tak především umožňuje:

- **hladkou integraci s knihovním systémem v reálném čase** – jinými slovy uživatel pracuje se svým čtenářským kontem stejně, jako kdyby se pohyboval v knihovním systému,
- **plně konfigurovat vlastnosti prezentační vrstvy**, které se týkají automatického získávání záznamů ze zdrojových systémů, indexování, zobrazování a odávání dokumentů – knihovna může začlenit do nabídky uživatelům libovolný dokument, k jehož metadata má přístup (metadata mohou být i automaticky generována, např. z údajů relevantních www stránek),

- **rozlišit a stanovit speciální míry relevance** pro určité případy (např. shodné záznamy, podobné, oblíbené, nové, zásadní záznamy apod.) – výsledky dotazů, které se nabízejí v první desítku, vyhovují drtivě většině uživatelů a nabízejí stejnou relevanci, jakou známe právě z populárních vyhledávačů.

Zmíněné vlastnosti jsou jen štrípkem z celkové funkcionality systému Primo. Mezi jeho další funkce bychom mohli zahrnout celou plejádu prvků, místo toho ale doporučíme si spíše vyzkoušet systém Primo tam, kde se používá. Nemusíte zkoumat všech stávajících cca 270 institucí, začít můžete např. v konsorciu rakouských knihoven Österreichischen Bibliothekenverbundes (<http://search.obvsg.at/OBV>) nebo na švýcarské Eidgenössische Technische Hochschule (ETH) v Curychu, která své nové uživatelské rozhraní oficiálně zpřístupnila v polovině roku 2010 a jehož podoba stojí za pozornost.

Anebo si můžete vyzkoušet Primo® přímo na datech ve své knihovně – zdarma. Kontaktujte nás pro další podrobnosti.

Není žádným překvapením, že od začátku bylo klíčovou snahou systému Primo také zpřístupňování licencovaného elektronického obsahu. Jeho integrace typicky probíhala pomocí metavyhledávání – tj. v reálném čase byly paralelně dotazovány vybrané externí zdroje, které s průměrnou dobou odpovědi 10–15 vteřin vracely výsledky. Pořadí záznamů ve výsledkových množinách a vrácený obsah byly determinovány každým externím zdrojem zvlášť, což neumožňovalo jejich rychlé a efektivní zpracování. V polovině roku 2009 se tak začal rýsovat velmi užitečný doplněk, který měl zásadně změnit přístup k vyhledávání na úrovni článků a který předznamenal, že Primo není pouze běžný nástroj pro vyhledávání a odávání. Primo pro knihovnu představuje kompletní řešení, a proto systém v současnosti nabízí dva typy důležitých služeb:

- **indexovací služby** (Primo Central), které doplňují knihovní zdroje o externí souhrnný rejstřík skládající se ze záznamů, plných textů a dalších datových objektů pocházejících od největších světových provozovatelů informačních zdrojů a elektronických vydavatelů,

- **referenční služby** (bX, BibTip), které „doporučují“ koncovým uživatelům ke každému nalezenému záznamu podobné dokumenty – jinými slovy dokumenty, o které se často zajímali jiní uživatelé (použitý mechanismus doporučení byl u obou služeb předmětem úspěšného vědeckého bádání a je založen výhradně na anonymním sledování uživatelských vzorců chování).

Lze předpokládat, že do budoucna se bude paleta dalších služeb rozšiřovat. A právě na první uvedené službě si ukážeme další využití principů webu 2.0.

Základní údaje o Primo Central

Máte-li cca čtyři minuty času a jste-li připojeni k internetu, základní představu o Primo Central získáte nejlépe na YouTube (<http://www.youtube.com/watch?v=fDc6kJo6SX8>).

Primo Central je centrálně spravovaný index, který v sobě zahrnuje záznamy, plné texty a další datové objekty od největších světových provozovatelů informačních zdrojů a elektronických vydavatelů. Spolupráce s přispívajícími partnery a jejich výběr probíhá s ohledem na potenciál jejich odborného obsahu a na základě poptávky ze strany knihoven.

Aktuální obsah indexu činí více než 200 milionů záznamů z odborných zdrojů, do kterého přispívá téměř 100 různých světových provozovatelů informačních zdrojů a vydavatelů. Tento počet dále roste, do konce roku 2010 by se měl minimálně zdvojnásobit.

Ačkoliv uživatelé mohou v indexu Primo Central vyhledávat i na úrovni plného textu, přístup k vlastnímu licencovanému obsahu jim Primo Central nezajišťuje. Zobrazení plného textu proběhne až prostřednictvím přímého odkazu v záznamu, je-li přítomen (např. u EBSCO), nebo pomocí linkovacího serveru (např. SFX), což je z hlediska určení adekvátní kopie pro konkrétního uživatele a jeho lokaci vhodnější a efektivnější.

Jak již bylo naznačeno, index Primo Central není v knihovně uložen lokálně. Jde o službu, ke které se přistupuje vzdáleně, a její dostupnost, plnění a neustálou aktualizaci zajišťuje producent systému Primo, tj. Ex Libris.

Knihovna také nemusí vlastnit licence ke všem záznamům obsaženým v Primo Central.

Může se rozhodnout, zda bude nabízet vyhledávání pouze v záznamech, které má licencované, nebo i v těch ostatních. Pokud prohledává všechny záznamy, přístup k plným textům je ošetřen na základě dohody s provozovateli (např. pomocí jednorázových poplatků za zobrazení plných textů – „pay per view“), nezávisle na Primo Central.

Čtenář nemusí nijak rozlišovat, zda záznamy přicházejí prostřednictvím lokálního indexu systému Primo nebo vzdáleného indexu služby Primo Central. Výsledky obou indexů jsou dynamicky a plnohodnotně sloučeny (jinými slovy: slučují se jablka a jablka, nikoliv jablka a hrušky, jak tomu často bývalo a bývá u meta-vyhledávání).

Podle výše popsaného rozhodování knihovny o zpřístupnění placených licencí dále záleží, zda je koncový uživatel přihlášen nebo ze kterého místa se systémem Primo pracuje. Pak obsahují jeho výsledky buď celý záběr indexu Primo Central, nebo jen volně dostupnou část anebo jen část indexu odpovídající jeho oprávněním (např. student fakulty A se dostane pouze ke zdrojům předpláceným fakultou A).

Služba Primo Central je po technické stránce založena na systému Primo, a díky tomu tak disponuje následujícími parametry:

- vícejazyčnost na všech úrovních (data, indexování, zobrazení) a nadstandardní jazyková podpora při vyhledávání,
- konsorciální podpora,
- otevřenost aplikační vrstvy (API) a dokumentované vývojové prostředí (SDK),
- rozšiřování funkčnosti systému Primo uživatelskou komunitou a její volné sdílení prostřednictvím portálu EL Commons (<http://www.exlibrisgroup.org/>).

Není bez zajímavosti, že do června 2011 je služba Primo Central poskytována knihovnám, které provozují systém Primo, bez jakýchkoli dalších poplatků, tj. zdarma. Služba Primo Central byla oficiálně uvolněna producentem Ex Libris na začátku července 2010.

Závěrem

A není také bez zajímavosti, že kromě systémů Aleph a Primo se firma Ex Libris rozhodla koncepci architektury webu 2.0 vtělit i do nové generace knihovních systémů určených pro in-

terní procesy knihovny, na jejichž vývoji již začala paralelně pracovat před dvěma lety. Je se tedy na co těšit. S ohledem na dynamicky se měnící prostředí je také zřejmé, že knihovny

a jejich uživatelé nové a lepší nástroje zkrátka potřebují.

MARTIN VOJNAR > vojnar@multidata.cz

WWW OPAC 2.0 pro knihovní systém KpWinSQL

Přístup uživatelů ke knihovním katalogům se mění. Dnes již mnohým z nich nestačí jen „pouhé“ vyhledání konkrétního bibliografického záznamu a informace o tom, zda si dokument mohou v knihovně vypůjčit, prolongovat či rezervovat. Moderní prvky webu 2.0 aplikované v knihovním elektronickém katalogu WWW OPAC 2.0 firmy KP-SYS, spol. s r. o., umožňují uživatelům mnohem více, mimo jiné i možnost komunikovat a spolupracovat s ostatními členy čtenářské komunity i s knihovníky samotnými při vytváření a doplňování informací k jednotlivým záznamům katalogu.

KP-SYS, spol. s r. o.

Společnost KP-SYS, spol. s r. o., se sídlem v Sezemicích se věnuje vývoji knihovních systémů již od roku 1995. Po první verzi knihovního systému (Kp-sys, od roku 1995) pro operační systém MS-DOS a prvních verzích grafických (Kp-win, od roku 1999) je v současné době dostupná aplikace KpWinSQL (od roku 2006). Jak její název vypovídá, je to program založený na technologii klient-server, přičemž prakticky všichni její uživatelé (v současnosti více než 200 knihoven) využívají volně dostupný databázový server FirebirdSQL. Od roku 2008 je knihovní systém KpWinSQL vyvíjen za podpory grantů v rámci operačního programu Podnikání a inovace (MPO) a směřuje i k dalším serverovým platformám (ORACLE, MS SQL).

WWW OPAC nebo WWW OPAC 2.0?

Někteří uživatelé stávajícího knihovního katalogu (WWW OPAC) namítají, že je charakteristický uživatelským rozhraním, jež vyhovuje spíše potřebám knihovníků, kteří jsou k jeho využívání speciálně vyškoleni. S některými svými dotazy se tudíž obracují na knihovníky, a všechny dostupné možnosti katalogu tak nevyužívají. Je tedy třeba zlepšit a zpřehlednit zvláště vizuální stránku aplikace.

V rovině vizuální umožňuje dodávaný OPAC uživatelské úpravy grafické stránky katalogu (CSS, HTML šablony), a tím i jeho snadnější zakomponování do webových stránek knihovny či instituce. Většina knihoven však používá „standardní“ grafické rozhraní od dodavatele systému. Změny se poté omezi pouze na hlavičku a patičku jednotlivých stránek.

Po stránce knihovnické má katalog poměrně rozsáhlý systém funkčních nastavení, jejichž možnosti ocení zejména knihovník. Ke konfiguraci dochází ve spolupráci dodavatele a knihovníků jednorázově, a nové možnosti katalogu tak nejsou ve všech institucích průběžně aktualizovány.

Ideálem je tedy uživatelsky definovatelné rozhraní – uživatel sám, ať knihovník či návštěvník knihovny, aktivně rozhoduje o tom, které služby využije, a podle toho vytváří například svůj vyhledávací profil, buduje svou vlastní virtuální knihovničku či využívá externích služeb.

Některé takové přídatné funkce jsou již k dispozici ve stávající verzi katalogu (obálky knih, odkazy na externí databáze apod.), „nový“ katalog ale přináší daleko více možností. WWW OPAC 2.0 není však novým katalogem pracujícím nad daty v systému KpWinSQL, ale zásadním rozšířením katalogu stávajícího.

Shrnutí doplňkových služeb katalogu WWW OPAC 2.0 pro KpWinSQL

1. Funkce pro získání informací z externích zdrojů

- obálky, obsahy, rejstříky – automatické zobrazování dostupných obálek (obsahů, rejstříků), využívání rozhraní serverů obalky knih.cz a Google Books pro získání dalších informací o dokumentu;
- automatické generování odkazů na hesla (deskriptory) ze záznamu na externí servery (např. encyklopedie) dostupné na síti Internet (Google, Wiki, CoJeTo ad.);
- automatické odkazy na celé bibliografické záznamy na externích serverech (SK ČR, Google Books, WorldCat ad.);
- využívání externího API serveru Citace2.0 – zobrazení a tisky citací podle ISO690 přímo z bibliografického záznamu.

2. Komunity uživatelů

- systém sdílení odkazů nejen v sociálních sítích (BookMark) využívá externí služby Add-This pro záznamy v katalogu;
- permalink – generování trvalého linku na záznam pro jeho vícenásobné využití;
- hodnocení záznamů – systém známkování jednotlivých dokumentů;
- diskuse, komentáře k záznamům – diskusní fóra či blogy k jednotlivým záznamům katalogu pro registrované uživatele knihovny;
- tagování (štítky) – registrovaní uživatelé mohou vytvářet vlastní tagy (štítky, uživatelská klíčová slova) a přidávat je k dokumentům v katalogu, systém potom umožňuje hledání podle takových štítků (oblak tagů) s grafickým zvýrazněním tagů vlastních a tagů založených jinými uživateli;
- třídění vyhledaných záznamů podle ClicRate (počtu kliků na konkrétní záznam), zobrazování počtu kliků v záznamech;
- systémy doporučení dokumentů:
  - uživatelé, kteří si půjčili tuto knihu, si mj. půjčili i tyto nabízené dokumenty,
  - nabídka obsahově podobných dokumentů včetně zobrazení relevance.

3. Další služby pro individuálního návštěvníka katalogu

- SDI (Selective Dissemination of Information) – automatická novinková služba, vícenásobné využívání registrovaných dotazů a jejich správa;
- dočasná uživatelská schránka pro další operace s množinou záznamů (rezervace, objednávky, tisky, e-mail);
- uživatelská virtuální knihovna a její správa;
- RSS kanál novinek v katalogu.

4. Další vyhledávací služby

- fasetové vyhledávání – možnost zpřesňování výsledků hledání;
- nejčastěji hledané tagy (oblak štítků) – vyhledávání podle deskriptorů vytvořených registrovanými uživateli;
- nejčastěji přidělované tagy (oblak štítků);
- nejčastěji hledaná hesla (oblak hesel);
- integrovaný Z39.50 klient (včetně možnosti uživatelského profilu přes KPSYS-Z39.50 gateway).

Použité technologie

Knihovní katalog WWW OPAC 2.0 je postaven na kombinaci několika technologií – HTTP server Apache, IIS apod. na odpovídající platformě (Windows, Linux), PHP, AJAX, CSS, HTML. Na straně klienta postačí libovolný prohlížeč (testováno na Firefox, IE, Opera, Google Chrome).

Závěr

V příspěvku jsme se soustředili na výčet funkcí, které jsou dostupné pro uživatele WWW OPAC 2.0. Určitě se nejedná o výčet uzavřený. Nadstavba stávajícího knihovního katalogu se bude pravděpodobně poměrně rychle rozvíjet o nové funkce, a to zejména díky stále větší dostupnosti a využitelnosti rozhraní třetích firem, která umožní doplňovat knihovní data o informace z dalších zdrojů (fotografie, mapy, video, zvuk).

Snahou tvůrců nového OPAC je maximální dostupnost služeb knihovny a jejich prezentace na jednom místě, jedné adrese. Zda se jim to alespoň trochu podařilo, to posoudí sami uživatelé. Konečně i pro ně má katalog jakousi zpětnou vazbu (diskusi i blog s tvůrci systému), což je jeden z hlavních pilířů webu 2.0.

VÁCLAV TRUNEC > vaclav.trunec@kpsys.cz

Nový WWW OPAC 2.0 – Carmen firmy LANius

V následujícím příspěvku jsou představeny hlavní rysy nového českého produktu, který rozšiřuje škálu modulů knihovniho systému Clavius SQL. Vývoj modulu byl zahájen počátkem roku 2009 v novém týmu mladých programátorů. Využívá moderní softwarové vývojové a indexační nástroje: SOLR, Lucene, JAVA. Jeho provoz je umožněn na serverech s operačním systémem LINUX nebo Windows bez speciálních požadavků na jejich výkon a je plně podporován pouze v moderních prohlížečích (MS IE 8, FireFox 3.x, Chrome ad.).

Hlavní nové vlastnosti produktu Carmen

V obecné rovině katalog nabízí:

- nový způsob zadávání hledaného textu v jedné řádce bez nutnosti určení druhu údaje,
- fulltextové vyhledávání pomocí speciálních indexů dovolující nastavení váhy jednotlivých polí,
- řazení výsledků podle relevance (skóre záznamu) jako primární metodu zobrazení relevantních výsledků,
- fasety (řezy), které roztrídí výsledky do skupin a usnadňují pak další dohledání – zpřesnění výsledku,
- mrak hledaných slov jako inspiraci pro uživatele katalogu, ale i pro pracovníky v akvizici fondu.

V oblasti designu přináší:

- možnost výběru z několika barevných šablon (skinů), momentálně jsou k dispozici čtyři, další vznikají,
- kompletní podporu nastavení designu (barvy, fonty, zarovnání ad.) formou několika CSS stylů – CSS styly a jejich objekty jsou komplexně popsány ve skinové dokumentaci pro web mastery.

Možnosti po přihlášení uživatele:

- hodnocení dokumentů formou hvězdiček a jejich celorepublikové sdílení,
- vytváření uživatelských recenzí – slovních hodnocení dokumentů,
- hodnocení těchto recenzí (oblíbené/neoblíbené),

- uložení designu (barev, panelů) daného uživatele bez ohledu na konkrétní PC.

Volitelné doplňky

Lemmatizátor řeší dohledání základů slov a eliminuje ohýbání českých slov při hledání. Volitelně (za příplatek) je integrován do indexačního nástroje katalogu. Dovoluje uživateli najít hledaný název dokumentu i v případě, že hledající použije slova v jiném pádu, času či obecně v jiném tvaru. Použita je technologie a slovník základů slov od společnosti LINGEA, s. r. o., která se dlouhodobě zabývá touto problematikou.

Z39.50 klient nabízí dohledání obdobných výsledků z dalších katalogů jiných knihoven. Může být opět volitelně (za příplatek) integrován do jádra katalogu. Dovoluje následně, aniž by zpomaloval vlastní vyhledání, dohledat záznamy z jiných zdrojů – katalogů na internetu. Seznam těchto sekundárních výsledků je pak čtenáři nabídnut jako alternativa. V případě, že na hledaný dotaz není v lokálním katalogu žádný výsledek, mohou být nabídnuty výsledky vyhledání z jiných zdrojů – katalogů.

Vybrané aktivní funkce

- Předregistrace uživatele webu jako čtenáře knihovny.
- Sledování novinek a dotazů pomocí RSS kanálů.
- Snadné hodnocení dokumentů formou hvězdiček.
- Recenze dokumentů a jejich celostátní sdílení.

Některé z plánovaných komunitních služeb v rámci katalogu Carmen

Akvizice – objednávání nových knih

Čtenář má možnost zadat pomocí jednoduchého formuláře informace o dokumentu, který požaduje od knihovny, a ona jej nemá.

Formulář musí obsahovat minimálně:

- výběr **druhu dokumentu**: kniha, periodikum, CD, atd.,
- **název dokumentu** a hlavního autora (nepovinné),
- **rok vydání** a ISBN (nepovinné).

Formulář data odešle a uloží se do modulu katalogizace jako deziderátum, při tom je zkontrolováno, zda neexistuje titul se stejným názvem a rokem vydání (popř. autorem a ISBN).

Čtenář by měl mít možnost sledovat, co se s jím navrženým dokumentem děje, tj. po přihlášení do uživatelského konta se mu zobrazí „dokument ten a ten, stav návrh/objednáno/koupě“.

Informace, že někdo navrhl koupit do knihovny určitý nový dokument, by mohla být zveřejněna v samostatné oblasti s možností kliknutím se přidat k žádosti, aby jej knihovna koupila. Čím více hlasů bude, tím bude mít akvizice větší zájem a snahu toto dílo koupit.

Možnost stát se členem komunity

Komunita je zájmová skupina čtenářů, kteří se orientují na určitou problematiku nebo žánr. Např. kaktusáři, opraváři historických vozidel, fanoušci sci-fi atp. Pro většinu těchto skupin existují spolky pro fyzické setkávání a speciální portály – weby věnované jejich zájmu. Většinou však v regionální působnosti. Knihovní systémy v regionech (okresech) celé ČR mohou tyto lidi snadno spojit a propojit bez ohledu na vzdálenost. Společným cílem těchto komunit by bylo informovat se navzájem o existujících novinkách literatury a dalších druhů dokumentů CD, DVD. Na celostátní úrovni je možné založit názvy komunit a definovat pro ně oblast zájmu formou podmínek pro vyhledání dokumentů, například:

- kaktusáři: téma rovno kaktusy nebo téma rovno sukulenty,

- opraváři historických vozidel: téma rovno veteráni nebo (téma = opravy and téma = automobily),
- fanoušci sci-fi: téma rovno sci-fi nebo téma rovno vědeckofantastické romány atd.

Čtenář patřící do nějaké komunity by automaticky dostával informace o novinkách, a to i z jiných knihoven. Zároveň by měl mít možnost informovat komunitu o svých tipech – např. *tato kniha je dobrá + odkaz na ni*.

Polička oblíbených dokumentů

Její vytvoření lze řešit i spoluprací s některým webovým sídlem, které toto umožňuje, např. Google Books. Zde každý uživatel získává svou poličku po přihlášení. Uživatelská identifikace probíhá prostřednictvím pevného ID, a pokud se uloží v systému, lze pak přihlášenému uživateli poličku snadno ukázat. Znamenalo by to tedy mít možnost ukládat v záznamu čtenáře i tento ID. Respektive ukládat ve svázané tabulce u čtenáře více takovýchto ID pro různé webové služby.

Záložka na vyhledaný dokument

Možnost uživatele snadno uložit URL (link) na záložku do svého prostoru, kde zajímavé linky schraňuje. Takovýchto webových služeb existuje několik desítek a je potřeba odkazovat na co největší počet zdrojů, proto je možné využít služby sdružující více systémů záložek.

Navigace čtenáře po knihovně formou fotomapy

V rozsáhlých půjčovnách s volným výběrem knih je vhodné pro čtenáře doplnit v elektronickém katalogu i fotografii či schéma půjčovny s naznačenou cestou, kde je nalezená kniha umístěna. Pokud se jedná o půdorysné schéma, je užitečné kromě regálu s dokumentem i jasně vyznačit umístění katalogu, kde se čtenář zrovna nachází, aby se snáze zorientoval. Alternativou je zobrazení fotografie onoho regálu, kde je nalezený dokument uložen. Řešením je uložit ke každé signatuře svazku určitou fotografii nebo schéma s vyznačeným regálem, a to pak zobrazovat v tabulce svazků.

JIŘÍ ŠILHA > silha@lanius.cz

IPAC3 Advanced Rapid Library

Společnost Cosmotron Systems vznikla v roce 1992 a působila na celém území Československa. Po rozdělení republiky se společnost zaregistrovala také v České republice, a to z jednoduchého důvodu – lepšího pokrytí potřeb zákazníků i v ČR. V současnosti působí pod názvem Cosmotron Slovakia na Slovensku a Cosmotron Bohemia v České republice.

Společnost se specializuje na vývoj, distribuci a podporu informačních systémů, návrh integračních řešení a zavádění identifikačních systémů na bázi RFID technologie a čárového kódu.

Hlavním produktem je v současné době knihovní systém **Advanced Rapid Library** (ARL), který umožňuje automatizaci knihoven, muzejních, galerijních sbírek a archivů, případně jiných informačních center. Nabízený software firma implementuje a podle dohody poskytuje také servis a pravidelnou aktualizaci.

Systém ARL je určen pro správu fondů od těch nejmenších, např. firemní knihovny až po velké univerzitní fondy, které mohou být uloženy a spravovány buď centrálně, nebo i distribuovaně. Specifikem systému ARL je jeho otevřenost a respektování zásad architektury orientované na služby. Velký důraz je kladen na správné zpracovávání autoritních i dalších záznamů, což následně vede k lepšímu využívání informací. Vývoj systému se opírá o praktické poznatky ze spolupráce se zákazníky i odborníky z oboru knihovnictví a informační vědy a také o bohaté zkušenosti s tvorbou informačního systému.

Modul, který společnost nabízí v rámci ARL jako rozhraní a přístup ke knihovním dokumentům, se nazývá „IPAC“. Název vznikl modifikací standardního označení pro on-line dostupný katalog OPAC.

ODKAZY:

- 1 OPAC (Online Public Access Catalogue) je vymezen jako „veřejně dostupný on-line katalog určený uživateli knihovny. Kromě vlastního vyhledávání záznamů dokumentů obvykle také zpřístupňuje řadu dalších služeb, např. umožňuje správu uživatelského konta, přístup k dalším informačním zdrojům apod.
- 2 Hyperkatalog zahrnuje přidání hypertextových odkazů (použití HTML) k existujícím katalogovým záznamům. Např. vyhledávání v indexu autorů podle konkrétního jména může vést na první úrovni do obrazovky o knize, kterou autor napsal, na druhé úrovni může vyhledat jeho afiliaci, na třetí jeho zaměření a na čtvrté jeho životní data a fotografie atd. Více na http://books.google.cz/books?id=eVqg0fvsxXQC&source=gbs_navlinks_s.

OPAC

OPAC¹ z historického hlediska v současnosti vstupuje do své třetí generace. Pro úplnost si uvedme charakteristické vlastnosti jednotlivých generací.

OPAC 1. generace:

- vycházejí z klasického automatizovaného knihovního systému,
- záznamy mnohdy zpřístupňují vlastně offline a jsou do nich dodávány v dávkách (je překvapením, že tento přístup se někde využívá dodnes),
- přístupné v rámci knihovní sítě,
- vyhledávání – příkazový jazyk.

OPAC 2. generace:

- aplikace + databáze (aplikace pracující online nad databází knihovního systému),
- vyhledávání – slova, slovní spojení; booleovské a proximitní operátory; používání závorek k určení hierarchie priorit.

OPAC 3. generace:

- hyperkatalogy²,
- databáze oddělená od aplikace (aplikace je předmětem samostatné oblasti vývoje informačních technologií pro knihovny),
- vyhledávání – rozklad pojmů na podpojmy, vážení podpojmů, řazení dokumentů podle míry relevance,
- *konkrétní prvky:*
- jednoduché vyhledávací okno,

- lemmatizace, oprava pravopisu typu „měli jste na myslí?“,
- fasetové rozdělení,
- RSS,
- snadno čitelná URL adresa dokumentu,
- řazení vyhledaných záznamů podle relevance,
- forward search,
- federativní vyhledávání,
- obohacování záznamů = tagy, hodnocení, obálky, obsahy ad.,
- propojení se sociálními sítěmi = Facebook, Twitter, LibraryThing ad.,
- propojení s externími webovými stránkami = Google Books, Wikipedia apod.,
- personalizace,
- práce s odkazy a ukládání záznamů,
- přímo dostupný plný text dokumentu,
- zpřístupnění dat pro search engines.

Knihovna a spolu s ní i společnosti zabývající se knihovními systémy stojí před otázkou, k čemu vlastně má OPAC sloužit. Proč vytvářet, budovat a udržovat vlastní vyhledávací rozhraní, když stačí katalog knihovny zpřístupnit Googlu. Toto řešení má však jednu velikou nevýhodu, a tou je obrovské množství odpovědí i přes zpřesnění dotazu a zahlcení komerčními informacemi.

Uživatelé jsou ale jednoduše zvyklí pohybovat se ve www prostředí internetu. To je jim známé a přiblížením se k němu může knihovna získat nové a pravidelné návštěvníky. Návrh OPAC by měl vycházet z komplexní analýzy skutečných požadavků a průzkumu chování uživatelů v tomto prostředí. OPAC třetí generace je možné nazvat také OPAC 2.0, protože splňuje standardy webu 2.0. Hlavním principem aplikací 2.0 je, že na tvorbě obsahu se podílejí nejen tvůrci stránek, ale hlavně jejich uživatelé.

IPAC3

V systému ARL k současnému IPAC1 a IPAC2 brzy přibude také IPAC3. Číslo za označením „IPAC“ značí generaci, jejíž prvky on-line katalog nabízí. V první fázi jsme se rozhodli vylepšit prostor určený pro uživatele, označovaný občas jako konto uživatele.

Rozhraní pro konto uživatele v IPAC pokrývá následující oblasti:

- přístup k informacím o výpůjčkách, oblíbených dokumentech, rezervacích, žádankách a související práce s nimi,
- přehled vybraných kontaktních informací o uživateli a jejich editace,
- správa profilu uživatele pro elektronické informační služby.

Zároveň s tímto vylepšením se postupně rozvinuly funkce pro práci se záznamem dokumentu, které jsme sjednotili do tzv. obsluhovače záznamu, hodnocení dokumentu a další. Začátkem příštího roku proběhne následně vylepšení vyhledávacích procesů a nastavení filtrování vyhledaných setů záznamů.

Rychlost rozvoje a prvky, které se v novém IPAC objevují, jsou z velké části zásluhou našich zákazníků. Kromě samostatného vývoje v souladu s trendy se snažíme hlavně naslouchat jejich požadavkům. Samozřejmě chceme uživateli nabídnout moderní a lepší funkcionalitu, ale zároveň je nechceme bezmyšlenkovitě zahltnout službami, které vznikly z „hraní si programátorů“.

Prvky IPAC2:

- prohledávání jednoduché i pokročilé za použití fráze i logických operátorů a kvantifikátorů v několika zdrojích zároveň,
- expertní vyhledávání pomocí jazyku CQL,
- předmětové hledání za pomoci slovníku,
- připojení externích zdrojů placených i volně dostupných, komunikace pomocí protokolu Z39.50,
- vzdálený přístup k licencovaným informačním zdrojům přes autentifikaci v IPAC,
- federativní vyhledávání,
- vlastní prostor pro každého uživatele, sledování historie výpůjček,
- pravidelný servis SDI a doručování obsahů,
- variabilita zobrazovacích formátů vyhledaných záznamů,
- tagcloud z nejhledanějších termínů,
- implementace Open URL, jehož pomocí je možno propojovat související dokumenty z různých informačních zdrojů.

Mezi prvky, o které byl obohacen IPAC3 systém ARL, patří:

- **Oblíbené záznamy**

Každý nalezený dokument může být přesunut

do vlastního prostoru v účtu čtenáře, kde je možné jej dlouhodobě uložit a nadále s ním pracovat.

• Obsluhovač záznamu

Anglicky „bookmark“ sdružuje do pop-up okna různé funkce, které je možné provádět s vyhledaným záznamem. Např. si jej objednat, vytisknout, sdílet na Facebooku a další.

• Image server

Připojit k záznamu jakýkoliv digitální objekt, obrázek nebo obsah je již snadná záležitost.

• Customizace OPAC pro mobilní zařízení

V dnešní době „chytrých“ mobilních telefonů si ani nelze představit, že by se nějaká webová stránka nedala otevřít i na těchto zařízeních a OPAC k nim samozřejmě patří také.

• Hodnocení záznamu (titulu)

Hodnocení záznamu je důležitou informací nejen pro další čtenáře, ale například i pro akviziční politiku knihovny.

• URL adresy

URL záznamu dokumentu již není dlouhá změř různých znaků, ale jednoduše čitelná a pochopitelná adresa, z níž čtenář okamžitě vidí, který záznam dokumentu otevřel.

• Dostupnost záznamu

Na první pohled musí být ze seznamu vyhledaných dokumentů vidět, který z nich lze rovnou absenčně vypůjčit.

• Nový design OPAC

Neméně důležité je také udržovat trendy s moderním webovým designem. Přechodové barvy, čistší design, flashové animace atd. Není na místě podceňovat sílu designu, „wow“ faktor stojí hodně času a peněz, ale máme jen 50 milisekund na dobrý první dojem.

• Propojení účtů se sociálními sítěmi jako jsou Facebook nebo Twitter

Kdo není připojen k některé ze sociálních sítí, jako by nebyl.

• Novinky

Nabídka nových knih formou představení jejich obálek na první stránce OPAC.

• OpenSearch

Do nabídky rychlého hledání v pravém horním rohu svého prohlížeče (Internet Explorer, Mozilla Firefox atd.) je možné připojit vedle Googlu, Wikipedie nebo Seznamu také katalog knihovny.

• Gravatar

Název služby vznikl ze slovního spojení globálně respektovaný avatar (Globally Recognized Avatar). Služba Gravatar umožňuje uživatelům vytvořit univerzální avatar, který se na podporovaných stránkách automaticky zobrazuje například u komentáře návštěvníka, aniž by se musel registrovat a nahrávat vlastní obrázek.

• Google Analytics, Toplist

Možnost sledování návštěvnosti a využití webového katalogu moderními statistickými nástroji.

například existující slova či odpovídající položky databáze.

• Jazyková korektura

Umožňuje opravit špatně zadané slovo z gramatického hlediska. Jedná se zejména o eliminaci chyb vzniklých překlepem.

• Fasetové rozdělení vyhledaného setu

Slouží ke zpřesnění vyhledávání, ale zejména orientace ve vyhledaných dokumentech. Fasetou³ se myslí skupina definovaná jedním jasným kritériem. Do faset se záznamy rozdělují podle prvního stanoveného kritéria.

Jednotlivé prvky bude možné zapínat podle potřeb zákazníka. Nová verze OPAC bude v plném znění představena a nabídnuta zákazníkům na letošním semináři společnosti Cosmotron.

BARBORA ŠEVČÍKOVÁ > sevcikova@cosmotron.cz
JANA ŠUBOVÁ > JÚLIA KOVÁČOVÁ

Příští rok nás čeká vylepšení samotného vyhledávání:

• Našeptávač

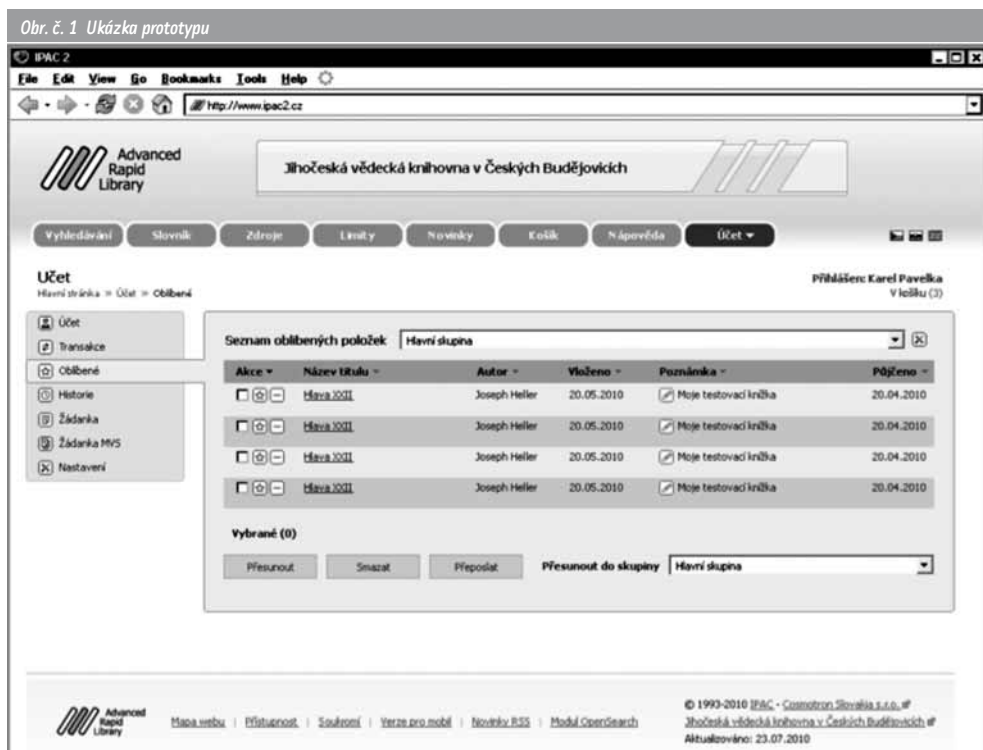
Zatímco uživatel píše text, ovládací prvek mu nabídne jako nápovědu možnost nebo možnosti, které odpovídají již napsané části textu,

ODKAZY:

- Kategorie entit (množina podtříd) vytvořená uplatněním jedné klasifikační charakteristiky (principium divisionis), která je pro danou kategorii (třidu) podstatná, strukturální. Více viz http://vydavatelstvi.vscht.cz/knihy/uid_es-005/hesla/faseta.html.

LITERATURA:

- BALÍKOVÁ, Marie. OPAC. In KTD: Česká terminologická databáze knihovnictví a informační vědy (TDKIV) [online]. Praha: Národní knihovna České republiky, 2003 [cit. 2010-07-20]. Dostupné na [www: <http://sigma.nkp.cz/cze/kt4>](http://sigma.nkp.cz/cze/kt4).
- MAJUMDAR, Kamelendu – KATNA, A. K. Creating a hyper-catalogue using World Wide Web (WWW) at Indian Institute of Technology, Kharagpur. In MALWAD, N. M. et. al. Digital libraries: dynamic storehouse of digitized information [online]. Malwad, N. M. et. al. New Delhi: New age international publishers, 1996 [cit. 2010-07-21]. Dostupné na [www: <http://books.google.cz/books?id=eVqg0fvsxXQC&source=gbs_navlinks_s>](http://books.google.cz/books?id=eVqg0fvsxXQC&source=gbs_navlinks_s). ISBN 81-224-0898-2.
- KOVÁŘOVÁ, Dana. Nová generace OPAC katalogů. In Inflow: information journal [online]. 2008, roč. 1, č. 7 [cit. 2010-07-19]. Dostupný z [www: <http://www.inflow.cz/nova-generace-opac-katalogu>](http://www.inflow.cz/nova-generace-opac-katalogu). ISSN 1802-9736.

ČTENÁŘ informuje

Máte zájem prezentovat svoji knihovnu ve Čtenáři? Také v příštím roce vám k této příležitosti chceme nabídnout dvě stávající rubriky:

PO KOM SE JMENUJE? a PŘEDSTAVUJEME SVÉ LOGO.

V říjnovém čísle se můžete těšit na Knihovnu Františka Kožíka v Uherském Brodě a logo Městské knihovny Klatovy.

Své návrhy můžete zasílat na e-mailovou adresu ctenar@svkkl.cz. Další informace vám rádi obratem sdělíme.

Vaše redakce

DVACÁTÉ VÝROČÍ POMOCI KONGRESU USA PARLAMENTŮM STŘEDNÍ A VÝCHODNÍ EVROPY

Pod tímto názvem se na půdě polského Senátu a Sejmu ve Varšavě uskutečnila ve dnech 6.–12. června 2010 jednodenní mezinárodní vzpomínková konference přímých aktérů této pomoci z USA, Albánie, Bulharska, Česka, Estonska, Litvy, Lotyšska, Maďarska, Polska, Rumunska a Slovenska. Byla následovaná čtyřdenním seminářem o přechodu k parlamentní demokracii pro pracovníky parlamentů z Afghánistánu, Gruzie, Haiti, Indonésie, Keni, Kosova, Libanonu, Libérie, Mongolska, Pákistánu, Peru a Východního Timoru.

Setkání téměř stovky bývalých i současných politiků, specialistů na zahraniční politiku, expertů na organizaci parlamentní administrativy a parlamentního jednání, legislativních odborníků, analytiků, výukových a IT specialistů, vysoce postavených manažerů a knihovníků bylo, jako každé setkání přátel po 20 letech, nesmírně srdečné, dojemné a plné emocí. Ústřední postavou byl bývalý kongresman za Demokratickou stranu a stát Texas Martin Frost, který, pátraje v Evropě po svých předcích, se stal očitým svědkem bourání berlínské zdi a pádu totalitních režimů sovětského bloku. Okamžitě po svém návratu domů zburcoval Kongres, sehnal finanční prostředky a inicioval pod svým jménem založení zvláštní pracovní skupiny (Frost Task Force) složené z členů Kongresu USA a pracovníků Kongresové výzkumné služby jako součásti Kongresové knihovny za účelem odborné a technické pomoci parlamentům původně jen tří zemí, Československa, Polska a Maďarska. Činnost této skupiny byla po dvou letech rozšířena na další tzv. tranzitní země a trvala až do roku 1996.

V širším slova smyslu bylo jejím cílem vytvořit ve zmíněných zemích efektivní legislativní orgány pracující nezávisle na výkoné moci, v užším slova smyslu pak obnovit původní nebo založit i nové organizační struktury uvnitř parlamentní administrativy, vyškolit jejich odborný personál a poskytnout mu i nezbytné technické prostředky, včetně nových informačních technik a technologií. O jaký obrovský úkol se jednalo, vyplývá z prostého faktu,

že jedinou informací, kterou zákonodárci komunistických parlamentů do té doby ke své činnosti potřebovali, byl pouze čas a místo, kde měli pro zákony připravené aparát na základě usnesení strany zvednout ruce.

Za celou dobu trvání programu v letech 1990 až 1996 vynaložil Frost Task Force na obnovu odborné a informační struktury dvanácti parlamentů 28 milionů USD. Jednalo se hlavně o:

1. nákup a instalaci 1200 osobních počítačů, včetně SW, propojení do sítí a připojení k internetu,
2. výběr, nákup a dodání 9300 knih a dalšího knihovnického materiálu, včetně CD-ROM a předplatného zahraničních periodik,
3. organizaci školení a seminářů pro 2200 pracovníků parlamentních kanceláří, včetně samotných zákonodárců,
4. odbornou a technickou pomoc při zakládání deseti nových oddělení tzv. analytických služeb, včetně Prahy.

Co se týče Federálního shromáždění bývalé České a Slovenské federativní republiky, obdrželi jsme díky pomoci Kongresu USA:

1. 101 osobních počítačů (Parlamentní knihovna si tak mohla jako jedna z prvních v republice zřídit svůj LAN a zakoupit již v roce 1991 integrovaný automatizovaný knihovní systém),
2. 14 kopírek, včetně jedné speciální na knihy a svázaná periodika,

Ředitelka Parlamentního Institutu Jindřiška Syllová a ředitel Parlamentní knihovny Karel Sosna s kolegy z Keni

Pamětníci zleva: Anita Dudina Lotyšsko, Zana Bubi Albánie, Renata Blagniene Litva, Mary Nell Bryant, Katalin Haraszti Maďarsko, Ewa Nawrocka Polsko, sedící Karel Sosna Česko

Bronzovou plaketu Za zásluhy o Parlament ČR přebírá bývalá knihovnice Kongresové knihovny Pamela Dragowich

3. více než 1200 svazků knih, periodik a CD-ROM z oblasti práva, parlamentarismu, politologie a dalších humanitních oborů, včetně nové příručkové literatury (většina těchto materiálů v knihovně byla více než dvacet let stará, např. poslední vydání publikace *Encyclopedia Americana* bylo z roku 1946 a *Encyclopedia Britannica* z roku 1957,

4. zaměstnanci Kanceláře FS měli možnost absolvovat téměř 60 jedno až dvou týdních odborných seminářů, většinou ve Washingtonu, D. C. (vystřídalo se tam tehdy i všech sedm nových informačních specialistů Parlamentní knihovny).

Z dnešního hlediska se mohou zdát uvedená čísla a počty marginální, ale v dané době to pro nás znamenalo zásadní přelom. Tato doslova transfúze nových přístrojů, technologií, materiálů, tištěných i elektronických informačních zdrojů, vědomostí, zkušeností a moderního parlamentního know-how, která byla po zániku československé federace přenesena rovnoměrně na český a slovenský parlament, nám umožnila překonat v neuvěřitelně krátké době pěti až šesti let důsledky zaostalosti a stagnace předchozích více než 40 let starého režimu.

Z pomoci amerického kongresu měly v té době prospěch všechny obory parlamentní praxe, avšak středem pozornosti amerických politiků a expertů v průběhu celého projektu byly parlamentní knihovny. V této souvislosti si vzpomínám na dvě charakteristické události. V září 1990 jsem byl u předsedy FS Alexandra Dubčeka na přání americké strany přítomen přijetí delegace Kongresu USA, kde její představitel kongresman Martin Frost po nezbytných oficialitách prohlásil mimo jiné přibližně toto: *Kongres Spojených států amerických se, pane předsedo, rozhodl pomoci vybudovat vaši znovuzrozené parlamentní demokracii moderní technické a lidské záležitosti a vybavil mě k tomu dvěma miliony dolarů. Rádi bychom si tedy s vaším laskavým svolením prohlédli budovu a její technické vybavení a hlavně si promluvíli s vašimi pracovníky. A k nelicenci překvapení všech přítomných z české strany dodal: **Začneme třeba s knihovnou.** (zvýraznil K. S.)* V květnu 1995 před konferencí parlamentních knihoven střední a východní Evropy v Praze přibyl do našeho parlamentu internetový specialista Kongresové knihovny Luis Drummond, aby zkontroloval internetové připojení, které v té době ještě některé knihovny neměly. Pracoval u mého počítače půl dne, pak vstal, rozhlédl se a prohlásil: *Spojení funguje. Raději bych pro ty své kongresmany pracoval tady a vyšlo by to nastejno.* Pochopil jsem, že kruh se uzavřel a učednická léta skončila.

Během prvního vzpomínkového dne se na pódiu vystřídalo na třicet pamětníků. Ti američtí, od kongresmana Martina Frosta až po tehdy nejmladší členku skupiny pracovníci Kongresové knihovny Mary Ellen Callahan, se shodovali v jednom. Byla to nejlepší léta jejich života, protože se nikdy předtím ani potom již neseťkali s tak nadšeným a efektivním využitím své pomoci, prostředím, které téměř okamžitě a účelně zužitkovalo vše, co tato pomoc obnášela. Z jejich vyjádření vyplynulo, že, posuzováno tehdejšími měřítky, jsme stejné nebo podobné projekty uváděné předtím v USA do života deset let uskutečňovali se stejnou efektivitou ve střední Evropě během dvou, maximálně tří let.

Následující čtyři dny pracovního semináře byly koncipovány jako neformální předávání našich zkušeností bývalých tranzitních zemí kolegyním

a kolegům ze zemí na přechodu k parlamentní demokracii uvedených na začátku tohoto příspěvku. Hlavními tématy byly: jak vybudovat parlamentní informační služby, včetně knihoven a analytických útvarů, jak získat podporu a důvěru politiků, řízení a plánování informačních procesů v legislativě, přijímání vhodných pracovníků, vyhodnocování kvality jejich práce i kvality poskytovaných informací, etika parlamentních informačních služeb, rozpočtové problémy, propagace informačních produktů, spolupráce parlamentních knihoven s analytickými útvary aj.

Z mého osobního hlediska se jednalo o další zajímavou příležitost uvědomit si, jak dlouhou cestu naše Parlamentní knihovna od 17. listopadu 1989 vykonala. Nevím, nakolik je v naší knihovnické veřejnosti známo, že naším příkladem se řídí začína-

jící parlamentní knihovny v různých zemích světa a že jsme v tomto ohledu pro mnoho zahraničních knihovnic a knihovníků teoretickým i praktickým oknem do českého knihovnictví. V posledních deseti letech se např. v naší Parlamentní knihovně vystřídalo na krátkodobých návštěvách i delších stážích 325 knihovníků ze 43 zemí světa. Nejvíce návštěv bylo z USA a Evropy, ale výjimkou nejsou ani země jako Austrálie, Brazílie, Chile, Indie, Indonésie, Irán, Irák, Ghana, Kambodža, Korea, Jižní Afrika, Thajsko, Vietnam a další.

Mimo jiné i proto jsem mohl na konferenci ke 20. výročí pomoci Kongresu USA parlamentům střední a východní Evropy konstatovat, že tato pomoc u nás padla do připravené úrodné půdy, a mohla proto vydat dobré plody, které jsme schopni a povinni předávat dál.

Historie a vývoj antikvariátu v českých zemích

2.

Vliv moderních technologií

Než začneme mluvit o vlivu moderních technologií na antikvární trh, musíme si ve zkratce vyloučit, jak to fungovalo před tím. V předinternetové době (mladším lidem to bude znít jako báje o pravěku) pracovaly antikvariáty na úplně jiných principech než v dnešní době. Každý antikvariát byl obklopen určitou skupinou zákazníků, kteří téměř nemohli jejich nabídku porovnat s nabídkou jiných obchodů. Pokud bylo ve větších městech více antikvariátů, bylo samozřejmě jakési srovnání možné, avšak pouze marginální. Tehdejší antikvariáty tedy musely spoléhat na „svou“ skupinu zájemců nebo na náhodné návštěvníky. Další způsoby nabídky knih, jako třeba nabídkové katalogy či inzerce v tisku, byly používány jen velmi zřídka. Šlo o práci navíc a nedostatkové tituly byly stejně jen v jednom exempláři, takže rentabilita těchto metod by se dala označit za spornou. Každý antikvariát, respektive jeho majitelé či zaměstnanci (podle zeměpisné a politické polohy), si tak mohli určovat ceny, jak chtěli, a pak už záleželo na ochotě zájemců kupovat jejich knihy. Mnohokrát si dnes s od-

stupem vzpomínám na situace, kdy jsme prodávali zákazníkům knihy za dnes úplně nedostupné ceny, a taky na situace, kdy jsme z neznalosti prodali unikáty doslova za hubičku.

V českém prostředí byla sice k dispozici příručka nazvaná *Směrné ceny antikvariátu*, (předpokládám, že byly i v jiných socialistických zemích), ale ceny tam uváděné byly platné v době vydání příručky, tedy v 60. letech 20. století. Proto se ti, kteří měli oceňování knih na starosti, raději řídili vlastními zkušenostmi a citem. Cizojazyčné knihy se jakžtakž daly dohledat v katalogích Radtke nebo Hauswedel, ale to byly aukční katalogy a výsledky aukcí nejsou vždy směrodatné. Do situace, kdy byl trh roztržštěn na mnoho kousků, se tak pomalíčku plížila revoluce zvaná Internet.

Internet se do antikvárního obchodu v českých poměrech prosazoval relativně pomalu, protože, jak známo, většina antikvářů jsou lidé konzervativní a chvilku jim trvá, než nové technologie přijmou. Na začátku 21. století, kdy knižní boom 90. let byl již minulostí, tvořily téměř třetinu veškerého objemu obchodů transakce prováděné přímo mezi jednotlivými anti-

kvariáty. Dělo se to tak, že ti finančně silnější a lépe umístěné obchody nakupovaly ve velkém zboží u kolegů, kteří neměli velkou možnost odbytu. V té době někteří antikváři z Prahy jezdili křížem krážem po celé republice a skupovali zajímavé tituly. Je pravda, že ne všichni kolegové nesli tuto skutečnost lehce.

Toto období trvalo zhruba do roku 2005, kdy se internet a jeho možnosti začaly postupně stále více prosazovat do antikvární práce. Prvním větším internetovým projektem (vznikl v roce 2000) v tomto oboru byla stránka tří pražských antikvariátů provozovaných jedním majitelem (www.antikvariety.cz). Objemem on-line nabízených knih a grafiky je to dodnes největší český antikvariát.

Jak se internet postupně prosazoval i do menších antikvariátů a do ostatních oblastí republiky, ceny zajímavých knih se srovnaly. Není již důvod pro knihy zajíždět do regionů, stačí si je případně objednat po internetu. Dnes má již přibližně sedmdesát procent antikvariátů lépe či hůře fungující webové stránky. Někdo se spokojí s pouhým zveřejněním informace, že jeho obchod existuje, jiné antikvariáty mají naopak veškeré zboží v nabídce a pořádají třeba i internetové aukce. Odhaduji, že z celkového množství prodaných knih v antikvariátech co do kvantity, má internet asi deseti procentní podíl, ale ve finančním vyjádření je toto číslo někde okolo třiceti až čtyřiceti procent, protože přes internet se většinou prodávají dražší věci.

Když se na tuto problematiku podíváme v mezinárodním měřítku, vidíme, že ve vyspělých státech má tento trend již daleko větší tradici. Ve světě započal technologický růst mnohem dříve a byl rychlejší než u nás. Vznikly celosvětové knižní sítě, ze kterých se dají knihy objednat prakticky odkudkoliv. Mezi největší knižní portály v anglicky mluvícím světě patří www.amazon.com, www.abebooks.com a www.ilab.org. Z našeho pohledu je velmi důležitý německy mluvící trh a v tomto prostředí zcela jasně vévodí portál ChooseBooks neboli www.zvab.com.

Specifické jsou knižní aukce na internetu, jistě téměř každý zná www.ebay.com nebo její polskou kopii provozovanou u nás – Allegro neboli www.aukro.cz. Tyto internetové aukční

sině jsou velmi progresivní, mají obrovský nárust uživatelů v řádu desítek procent ročně. Jsou to vlastně nadnárodní organizace, které si pro svoji potřebu vytvářejí i vlastní bankovní produkty, aby svým zákazníkům co nejvíce ulehčily nákupy na síti. Bohužel i tyto velké portály jsou často cílem podvodníků, kteří se pomocí falešných e-mailů snaží vyloučit přístupové kódy k heslům a účtům. Dalším problémem, se kterým se tam velice často setkáváme, jsou padělky, kterými se zabývají celé specializované a organizované skupiny.

Jedním ze základů úspěchu tohoto typu prodeje použitých knih je sázka na lidskou soutěživost. Kolikrát se my z branže podivujeme nad tím, že jsou lidé ochotni zaplatit i několik tisíc korun za knihu, kterou nedokážeme na prodejních i přes všechnu snahu prodat za pár stovek. Mnoho současných antikvariátů tedy používá tyto dražební portály – hlavně *Aukro* – jako další zajímavé pole působnosti a možnost odbytu svých knih. Současně je to i velmi dobrá reklama.

Internet se stal velkým pomocníkem i pro specifický druh antikvariátů, které pořádají tzv. sálové aukce. U nás s touto obnovenou tradicí přišel v roce 1989 jako první dr. Václav Prošek, tehdy ještě pod hlavičkou proslulého antikvariátu Na Můstku. Mnozí kolegové si tenkrát fukali na čelo, nechápali, proč se někdo v době, kdy je zboží dostatek, pokouší o takový „nesmysl“. Následující léta ale dala za pravdu dr. Proškovi a z jeho vize dnes funguje zavedená aukční agentura. Bez internetu by o aukci téměř nikdo nevěděl, navíc většina lidí dnes draží po internetu, platí přes internet a pak si knihu nechá poslat. V tomto druhu antikvariátu se ještě pohybují další dvě až tři firmy, ale jejich role je podružná. Na současných knižních aukcích se v českém prostředí prodávají hlavně bibliofilie a česká avantgarda 20. a 30. let minulého století. Mezi nejoblíbenější autory patří například Karel Teige, Toyen, Josef Šíma a Josef Čapek.

Ve světovém kontextu jsou aukce jak v Evropě, tak v Americe populární. V globálním měřítku jsou největší hráči na trhu Sothebys, Dorotheum, Christies, Swann a Bloomsbury. Tyto aukční síně mají zastoupení téměř na každém kontinentu a prodávají knihy v jejich auk-

cích je také značně prestižní záležitost. Na mezinárodní aukční scéně jsou oblíbené knížky o fotografii, originální fotografie a staré ruské knihy do roku 1917 a z období avantgardy. Z českých autorů, kteří jsou ozdobou mezinárodních aukcí, můžeme jmenovat fotografie Josefa Sudka, Josefa Koudelku, Jaromíra Funkeho, Františka Drtikola. Z malířů a výtvarníků hlavně Josefa Šímu, Alfonse Muchu a Františka Kupku.

Antikvární veletrhy

Další zajímavou kapitolou antikvárního světa jsou antikvární veletrhy. Jde o formu hodně používanou hlavně v západní Evropě a USA, u nás v Čechách proběhlo několik ročníků specializovaného antikvárního veletrhu pořádaného Českou asociací antikvariátů na přelomu 90. let a 21. století. Dnes se o jejich obnovení již několik let mluví a výsledek je velmi nejistý.

V Evropě se v podstatě každý týden koná na různých místech antikvární veletrh. Některé antikvariáty na těchto veletrzích založily svou obchodní strategii, kočují po světě každý týden na jiný veletrh. Troufnu si říct, že nejprestižnější a zároveň nejdražší je pravidelný dubnový veletrh v New Yorku. Měl jsem tu možnost ho již několikrát navštívit a při každé další návštěvě mne vždy překvapí rozdíly mezi ostatními veletrhy a tímto. Na vysvětlenou: zde v Evropě se ceny knih pohybují v určitých mezích, jsou stanovovány porovnáváním internetových cen, ale v New Yorku na nějaké mantinely rychle zapomenete. Tam je to opravdu show. Prostory tamního veletrhu jsou luxusní a luxusní jsou i ceny. Na veletrh tam chodí společenská smetánka a při placení jsou vidět hlavně zlaté a platinové kreditní karty. Co jsem měl možnost mluvit s evropskými prodejci, tak jsou s prodejem na tomto veletrhu velmi spokojeni i přes extrémně vysoké poplatky a ceny ubytování (cena za nejmenší stánek na veletrhu je 3000 USD a veletrh trvá pouze dva dny).

Novými velmi lukrativními destinacemi pro veletrhy se v poslední době staly asijské země a hlavně Japonsko. Japonci jako národ jsou velmi disciplinovaní, a tak přebírají módní styly a vlivy, které jsou jim představovány

v místních uměleckých časopisech. Zasluhou jednoho již bohužel zesnulého švýcarského antikváře českého původu, který na propagaci vynaložil mnoho času a úsilí, je v Japonsku velmi populární Josef Lada a vůbec české dětské knížky. Mnoho japonských turistů navíc tyto knihy, nejenom Ladu, ale i knihy ilustrované Zdenou Pacovskou, Josefem Palečkem i Josefem Čapkem, velmi často vyžadují a kupují v českých antikvariátech. Motivy z českých dětských knih i z večerníčků je v Japonsku možné vidět i na tričkách, povlečeních a jiných spotřebních předmětech. Už i čeští obchodníci se začínají zúčastňovat tamních veletrhů.

Je třeba se také zmínit o raketovém zájmu o staré ruské knihy. Největším trhem s tímto zbožím není Moskva nebo Petrohrad, ale Spojené státy. „Noví“ Rusové jsou za knihy vydané před rokem 1917 ochotni platit zlatem.

Jako kuriozita můžou působit veletrhy v ropných emirátech okolo Perského zálivu. Tamní šejkové chtějí kopírovat Západ a jako jeden z produktů západní civilizace uspořádaly i knižní veletrhy. Četl jsem o jednom, kde za tři dny jeho konání nepřišel ani jeden zákazník, a tak si prodejci stěžovali pořadatelé, že příští rok nepřijedou. Mezi vystavovatele se pak poslední den veletrhu dostavil jeden ze spoluvládců v tomto ropném království a koupil od každého vystavovatele naprosto bez výběru polovinu jeho zboží s tím, aby příště zase přijel, že nebude škodný.

Antikvariáty, knihovny a čtenáři

Mohlo by se zdát, že oblast spolupráce mezi antikvariáty a knihovnami bude široká, protože oba tyto subjekty pracují s knihami staršího vydání. Skutečnost je však bohužel zcela jiná. Je to dáno tím, že antikvariáty jsou dnes komerčními obchody, zatímco knihovny patří jako rozpočtové organizace do neziskového sektoru.

Antikvariáty a knihovny mají mnoho společného v tom, že každý svým způsobem nabízí čtenářům možnost dostat se ke knihám, které nejsou v aktuální nabídce knihkupectví. Obě tyto instituce jsou tedy důležité pro propagaci knihy a udržování knižní kultury.

Dobrá spolupráce je s odbornými knihovnami, včetně Národní knihovny nebo Knihov-

ny Národního muzea. Tamní pracovníci patří většinou mezi knižní nadšence, a i když rozpočty na nákup fondů nejsou velké, většinou se podaří najít společnou řeč, když se objeví nějaký důležitý exemplář. Pokud budeme mluvit o veřejných knihovnách, tam je určitě ještě velký prostor pro případnou spolupráci, třeba při doplňování ukradených a ztracených exemplářů.

Myslím, že pražská Městská knihovna může být vzorem spojením půjčování knih a pořádáním doprovodných kulturních a společenských akcí. Takových aktivit je rozhodně třeba, zvlášť proto, že v posledních letech zaznamenaly antikvariáty i knihovny značný pokles zájmu o knihy. Každý rok se dá mluvit o propadu v řádu desítek procent.

Důvodů, proč se tak děje, je několik. Jde především o generační posun – nastupující generace čtenářů má mnoho jiných možností zábavy a kniha je pro ní přežitkem. Další, i když paradoxní příčinou, je rozvoj internetu a multimédií. Kniha je sice nositelem informace, ale pro mnohé lidi je snadnější získat je jinou cestou (na internetu). Další z důvodů je nástup elektronických knih, myslím si však, že toto je jen dočasná záležitost. Podle mých informací tento trend měl v zahraničí vrchol zhruba před dvěma lety a nyní jeho obliba již ustupuje. V dnešní době je snadná dostupnost mnoha způsobů multimediální zábavy, například televize, DVD, počítačů a podobně. Hodně lidí u tohoto typu trávení času naprosto nenáročně relaxuje bez nutnosti soustředění. Přece jenom, na četbu je pozornost nutná.

Asi každý, kdo se pohybuje okolo knížek, ví, že dnešní mladá generace, a hlavně děti, téměř nečtou. Když jsem byl ve věku prvňáčka, naučil jsem se v listopadu číst a od té doby mě bez knihy viděli jen zřídka. Četl jsem při jídle, při oblékání, před spaním, po probuzení, prostě pořád. Takových „postížených“ dětí jsem okolo sebe znal několik. Dnes je mezi stejně starými, ale i mladšími dětmi daleko častější podobná závislost na počítačích či počítavých hrách. Problém je z mého pohledu i v tom, že děti nemají vzory ve svých blízkých, kteří na čtení buď nemají čas, nebo je taky nezajímá. Je to škoda, protože četba je skvělá pro rozvíjení fantazie.

Foto archiv autora

Ze zákulisí antikvariátu

Pro fungování antikvariátu je důležitých několik faktorů. Umístění prodejny dnes již není tak prioritní, nejdůležitější jsou poskytované služby a jejich kvalita.

Základním procesem je nákup knih. Každý antikvář má vlastní strategii, která je tvořena mnoha předpoklady, například lokalitou, ve které se antikvariát nachází, jeho případnou specializací a v neposlední řadě ochotou nákupčího vynaložit někdy i zbytečný čas na cestách. Z vlastní zkušenosti můžu potvrdit, že čas a námaha nejsou zdaleka vždy úměrné výsledkům. Proto musí být nákupčí obrněn trpělivostí.

Antikvariáty inzerují své služby nejen ve Zlatých stránkách, ale i v novinách. I když dnes mnohé používají spíše inzerci na internetu, zůstává novinová reklama zatím nejúspěšnější, protože zvlášť starší spoluobčané nejsou ještě počítačově zdatní. Nejlepší inzerce je ale síla slova. Když si antikvariát vytvoří dostatečný počet spokojených zákazníků, ti jeho služby šíří dále a zcela zadarmo.

Samotný výkup probíhá několika způsoby. Pro obchodníka je nejjednodušší výkup knih přímo na prodejně, kam je zákazníci sami dovezou nebo donesou. Další možností je, že zákazník vytvoří nabídkový seznam a antikvariát si z něj vybere. Tato možnost je hodně využívaná a pro mnohé antikváře se stala nejoblíbenější možností, což je však, myslím si, k jejich škodě. Málokterý zákazník, který zdědí pozůstalost v řádů několika tisíců knih, bude chtít obětovat 14 dní času na sestavení takového seznamu. Raději půjde ke konkurenci, která mu nabídne návštěvu nákupčího přímo v bytě nebo v místě uskladnění knih. Nákupčí na místě zjistí, o jaké knihy se jedná, a podle rozsahu knihovny domluví se zákazníkem optimální variantu.

Zákazníci chtějí nejčastěji kompletní vyklizení knihovny. Většinu nabídek, které dnes dostáváme, tvoří knihy a knihovny pořizované v rozmezí 50.–70. let minulého století, především se jedná o beletrii. Tyto knihovny jsou v podstatě nezajímavé a těžko prodejné, protože průměrný náklad knihy v té době byl 40 000 výtisků, a tím pádem se tyto tituly objevují velmi často. Daleko zajímavější jsou knihovny, které jsou odborně profilované, hlavně pokud se jedná o humanitní směry. O takové knihovny je stále zájem.

Antikvariátů, jejichž zaměstnanci takto jezdí po bytech a vykupují celé knihovny, není mnoho. Na jejich počet v Praze by stačily prsty jedné ruky. Pro zákazníka je velkou výhodou, že je jim nabízen kompletní servis včetně odvozu. Nejdůležitější otázkou při těchto výkypech bývají finance. Někteří lidé mají představu, že za zděděné knihy postaví třeba dům, ale ponejvíce to zůstane pouze u představ.

Většina antikvariátů vyplácí domluvenou částku v hotovosti, komisní prodej je dnes výjimkou. V centru Prahy působil ještě nedávno jeden antikvariát, který nabízel prodávajícím několikánásobné částky oproti ostatním antikvariátům, ale splatné až po prodeji knih. Kdo na to přistoupil, většinou už neviděl ani své knihy, ani peníze za ně. Tento antikvariát brzy zavřeli a stejně dopadl i jeho majitel.

Čas od času se objeví nabídka výkupu knihovny v zahraničí, většinou to bývá pozůstalost po českých emigrantech. Tyto knihovny jsou zajímavé a jejich nákup je samozřejmě spojený se zahraniční cestou. V dnešní Evropě už není problém knihy převézt, ale pamatuji si, že když jsem v roce 1993 vezl na několikrát knihovnu o dvaceti tisících svazcích z Rakouska, jednoduché to nebylo. Nakonec jsme na kraj dodávky soustředili knihy v azbuce a bylo po problému. Celníci se na ně podívali a mávli rukou.

Antikvariáty a záchrana kulturního dědictví

Jedním ze základních úkolů antikvariátu je bezesporu znovu objevování a záchrana kulturního dědictví. V uplynulých stoletích bylo mnoho vzácných dokumentů i knih ztraceno. Občas se v nějaké pozůstalosti najednou objeví dílo, které se již pokládalo za ztracené, a to je

vždy velká událost. Na tyto znovu nalezené knihy a dokumenty má předkupní právo stát, zvláště když se týkají českých dějin a historie. Bohužel, dnes je doba pro obchod se státními institucemi nepříznivá. Tyto organizace neoplývají finančními prostředky a většinou mohou nakupovat jen během posledního čtvrtletí, kdy čerpají peníze z různých fondů. Tyto nákupy jsou často napínavé, protože organizace zjistí třeba těsně před Vánoci, že musí vyčerpat určitou částku, aby o ní příští rok nepřišly. Začnou tedy zuřivě pátrat po něčem, za co by finance alespoň trochu smysluplně utratily. Nicméně, pokud se jedná o opravdový unikát, většinou se zdroje najdou, i když to někdy chvíli trvá.

Chtěl bych se ještě zmínit o významných nálezech, které byly i ve své době hodně medializovány. První vzácností byla kniha s vlastnoručním podpisem Komenského z jeho knihovny v polském Lešně. Zajímavé je, že celá knihovna shořela, tento exemplář zřejmě před požárem někomu Komenský zapůjčil, a tím pádem se kniha zachránila. Později se objevila v klášteře v Plasích, ale po josefínské reformě zmizela neznámo kam a našla se až o dvě století později v Antikvariátu v Dlážďeně. Objev to byl nesmírný, o knihu se přetahovalo Národní muzeum a Národní knihovna, obě tyto instituce ji chtěly mít ve svých sbírkách.

Jeden z významných objevů, který Prahu a její Antikvariát v Dlážďeně na chvíli zviditelnil, byl nález neznámých dopisů Franze Kafky rodičům. Tento objev byl senzací v mezinárodním měřítku a v antikvariátu si podávali dveře badatelé a televizní štáby z celého světa. O tento soubor 32 dopisů se strhl obrovský boj, zahraniční sběratelé a obchodníci nabízeli obrovské částky, ale nakonec uplatnil předkupní právo stát a dopisy jsou dnes součástí fondu Památníku národního písemnictví.

Náš antikvariát se nemůže chlubit nálezy podobného významu, zprostředkovali jsme však například prodej souboru královských dekretů, které dávaly městu Litoměřice právo vybírat na mostě přes Labe mýtné. Listiny byly všechny vlastnoručně podepsané všemi českými králi – od Jiřího z Poděbrad až do posledních Habsburků. Dokumenty se ztratily někdy v 19. století při požáru města a objevily se tedy po 120

letech. Nakonec opět skončily tam, kde je jejich místo, tzn. v místním archivu.

Další zajímavostí byl objev neznámého exempláře *Olomoucké agendy*, jednoho z prvních moravských tisků. Tento exemplář jsme objevili v nabídce jednoho člověka již potrestaného za krádeže historických knih, a tak jsme kontaktovali Českou televizi a po zajímavé investigativní práci vznikla reportáž, jejíž zásluhou kniha skončila ve fondu Moravského zemského muzea v Brně.

Budoucnost antikvariátů

Je potřeba se také zamyslet nad budoucností antikvariálního podnikání. Podle současného trendu je zřejmé, že budeme pomalu kopírovat vývoj, který je již několik let patrný na Západě. Mnoho antikvariátů tam opouští kamenné obchody v centrech velkých měst a přesouvají svou činnost na předměstí nebo i dále do vnitrozemí, odkud provozují internetový antikvariát. Takový antikvariát šetří na nájemném a zákazníkovi je vlastně jedno, zda knihu dostane poštou z Manhattanu nebo někde ze zapadlé vísky. Důležité jsou pro něj hlavně cena a rychlost dodání. Tento vývoj je patrný i u nás, už jsem zaregistroval několik pouze internetových obchodů a přesun některých zavedených pražských antikvariátů do virtuálního prostoru a showroomů. Takové antikvariáty lze navštívit

pouze po dohodě a nejedná se o klasické obchody, ale spíše o galerie.

Rapidně ubývá také sběratelů dražších a vzácnějších knih. Tito zákazníci jsou většinou starší lidé a není další generace, která by je nahradila. Světlou výjimku tvoří sběratelé dobrodružné literatury. Základem jejich zájmu jsou knihy Karla Maye a Julesse Verne a knihy ilustrované Zdeňkem Burianem. Sběratelé skupují stará vydání svých oblíbených knih a hlavním kritériem je pro ně stav knihy, který by se měl co nejvíce blížit tomu, v jakém opustila tiskárnu.

Je to velká škoda, že nastupující generace nemá o knihách a jejich sběratelském potenciálu příliš ponětí. Knihy jsou totiž velmi dobrá komodita, pokud jde zákazníkovi hlavně o zhodnocení vložených prostředků. Když se podíváte na ceny na světových aukcích, zjistíte, že u vybraných titulů je velký cenový nárůst. Pravdou ale je, že i tady hrají velkou roli módní vlivy a trendy.

Závěrem chci říct, že patřím mezi optimisty a věřím, že kniha a knižní kultura se v budoucnu nestane jen termínem ze slovníků, vlastně promiňte, z paměti počítačů. Doufejme, že budoucnost k nám bude milosrdná a že se zájem o knihy opět vrátí.

JAN SCHICK
> info@valentinska.cz

Knihovna v Havířově – 55 let proměn

Havířov – město zdánlivě mladé, přesto usilující již řadu let o slušné postavení ve všech oblastech, kde je šance vyniknout. O jeho historii bylo již sepsáno hodně slov, ostatně dodnes se toto město, nalézající se vedle zaprášené Ostravy, pyšní například titulem Město květů (dnes již spíše Město stromů). A ne nadarmo má květy ve svém znaku vedle modrých vln a kladiv, symbolizujících tvrdou práci horníků. To ale není vše. Již od počátku budování města se kladl důraz také na kulturu, v níž má jedno z nejvýznamnějších postavení havířovská knihovna.

Když bylo v roce 1953 otevřeno první oddělení, představovalo spíše jakousi „předchůdkyni“ knihovny. Sídlo v malé bytové jednotce pod vedením dobrovolných knihovníků a nikdo ještě zdaleka netušil, že knihovnu čeká dlouhá cesta do úspěšné budoucnosti. Její fond tvořil základ v podobě 360 svazků a o tom, co bude dál, se jen diskutovalo. Dokonce, ani samotné město Havířov ještě neexistovalo. Městem bylo prohlášeno až v roce 1955, kdy knihovna již předsídlila do jednoho z hornických učilišť. Nebylo to však zdaleka poslední stěhování.

Oddělení pro dospělé ve Šrámkově ulici

V roce 1961 byl jejím působištěm Kulturní dům Petra Bezruče, jenž svými prostory slouží kultuře dodnes. Ve stejném roce se podařilo knihovnu rozšířit i připojením místních lidových knihoven Dolní Suchá, Životice, Šumbark a Dolní Bludovice. V Kulturním domě Petra Bezruče působila knihovna až do roku 1970. Zde fungovala jak oddělení pro dospělé, tak pro dospívající mládež. O něco později byla zřízena knihovna v prostorách nynější havířovské radnice, kde již pracovalo sedm zaměstnanců. V roce 1959 tu bylo založeno i oddělení katalogizace. V této době evidovala okolo 3500 čtenářů a to ještě nikdo netušil, jak moc se tento počet navýší.

Začátky byly různorodé, ale tvrdě úsilí se nakonec vyplatilo, neboť již v roce 1964 získala knihovna ministerské uznání a další ocenění na sebe nedala dlouho čekat. Také samotní obyvatelé Havířova začínají knihovnu více vnímat, počet čtenářů se oproti roku 1962 zvyšuje na 12 000! V této době má knihovna prozatím čtyři pobočky. Hned dva roky poté, roku 1966, získává titul Vzorné knihovny, který následně obhájila ještě dvakrát (1977 a 1982). Jedna z dalších nových poboček se otevřela v roce 1963 na Hlavní třídě, kde pracoval jeden pracovník. Další přibývá v roce 1965 a díky svému vybavení se stává nejmodernější pobočkou. V roce 1970 byla knihovně poskytnuta samostatná budova na Šrámkově ulici v Havířově – Podlesí, kde se její ústředí nachází dodnes. Jsou tu oddělení pro děti a dospělé, studovny a čítárny a vedení knihovny včetně katalogizace. V roce 1970 zde bylo otevřeno i hudební oddělení. Původní obavy zaměstnanců z malé návštěvnosti knihovny, protože je umístěná v okrajové části města, se ukázaly jako zby-

Pasování v dětském oddělení

Foto Tereza Kalfková

tečné, neboť již v roce 1971 vzrostl rekordně počet výpůjček, a to například jen u dospělých čtenářů o 17,5 %. V roce 1974 byl v rámci knihovny otevřen kabinet politické literatury a zároveň připojena knihovna Dolní Datyně. Neuběhlo ani deset dalších let a knihovna se mohla pyšnit i Čestným uznáním vlády ČSSR, které jí bylo uděleno roku 1982.

Od 1. ledna roku 1991 se zřizovatelem knihovny stává město Havířov, dále narůstá počet čtenářů i počet knihovních jednotek. A spolu s tímto faktorem se zdokonaluje i provoz knihovny. V roce 1993 byl zaveden počítačový knihovní systém LANius a 9. července 1993 byla elektronicky zpracována první kniha. Již v září roku 1995 byl uveden do provozu automatický výpůjční protokol, jehož první testování proběhlo v dětském oddělení na pobočce Šrámkova.

Ovšem samotným výčtem vzniku poboček a počtem čtenářů historie knihovny nekončí. Již od samého počátku byla knihovna vzorem ostatním kulturním institucím. Dalo by se říci, že byla a je dodnes hlavním informátorem o společenském dění, neboť jako jedna z předních institucí města připravuje ke každé události vždy nějaké zpestření.

Již v době „nezdigitalizované“ společnosti knihovna vždy dbala o čtenářský zájem a vyvíjela kulturní aktivity. Půjčovna pro děti pořádala akce typu *Odznak vzorného čtenáře* včetně vydávání dětského časopisu. Hudební oddělení (v roce 1976 v něm byl zaveden audiovizuální koutek s možností poslechu) připravovalo pravidelné hudební večery a nechyběly ani výstavy a besedy se známými osobnostmi.

Knihovna se mezitím dále rozrůstala a spolu s ní rostl i počet čtenářů. K nim se pozornost

knihovny a jejich zaměstnanců upírala především. V roce 1980 již měla knihovna přes 17 000 čtenářů a počet se neustále zvyšoval. Díky dětskému oddělení dostali šanci i tehdejší mladí začínající spisovatelé, kterým byla v roce 1984 dána možnost zapojit se do projektu *Hledáme mladé autory aneb Nepište do šuplíku*. Ohlas a následné obdržení velkého množství povídek a zajímavých příběhů bylo jasným důkazem úspěchu této akce. I díky tomu se knihovna mohla již v roce 1985 pyšnit celkovým počtem 18 277 čtenářů. V tomtéž roce byla uvedena do provozu další nová pobočka v Havířově – Šumbarku a oddělení dospívající mládeže na ulici I. P. Pavlova, kde se dnes nachází hudební oddělení.

Takto bychom mohli pokračovat ve výčtu činností snad donekonečna. Havířovská knihovna se v průběhu 55 let zkrátka měnila a vyvíjela a jinak tomu není ani dnes. Věk digitalizace a moderních technologií sice už tak nesvazuje čtenáře s knihovními regály jako kdysi, ale i tak má knihovna stále co nabízet. Svědčí o tom i ocenění dětských oddělení v roce 2009 v rámci celostátní soutěže, kde jsme získali krásné třetí místo.

Práce se čtenářem je velmi živá. Nejméně aktivní jsou v ní dětská oddělení. Knihovnice Dana Kochová soustavně zajišťuje spolupráci s nejrůznějšími organizacemi (dětská oddělení jsou členy Klubu dětských knihoven, tzv. Klubka), ale i se všemi, kterým leží na srdci rozvoj dětské četby. Letos se již podruhé naše knihovna zapojila do akce *Knížka pro prvňáčka*, kterou podporuje Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v rámci projektu Podpora čtenářské gramotnosti. Nejpilnější prvňáčci tak mohli i díky knihovně získat knihu, kterou nelze nikde koupit, pouze dostat za skvělé výsledky ve čtení. Pro letošní rok nejlepší prvňáky-čtenáře potěší knížka J. Kahouna s názvem *Legrační dům*.

Tento projekt však není jediný, do kterého se knihovna zapojila. V roce 2009 začala (původně na zkoušku) s akcí *Cesty za knihou*, a to na 1. stupni základních škol. Dětem byly přiděleny čtenářské „pasy“, do nichž si zapisují přečtené knihy a hodnotí je podle toho, jak je zaujaly. Knihovnice nebo učitelka ve škole dětem zkontroluje zápis a čtenář obdrží do pasu razítko, které jej opravňuje k cestě za další knihou. S projektem je spojena celá řada akcí

probíhajících nejen v knihovně, ale i v sálech loutkových či klasických divadel. Jeho iniciátorka, opětovně Dana Kochová, k samotnému projektu říká: „*Akce měla dětem ukázat knihy očima jiných, ukázat jim, že čtení může být i zábava a že s příběhem se dají dělat zajímavé věci.*“ Děti, které byly mimořádně pilné, obdržely společně s vysvědčením i pěkné ceny – knižní poukázky. Projekt měl i své skokany, kteří z minimálního počtu přečtených knih skočili až k překvapivým výšinám, ale získal i své věrné čtenáře, kteří se již od některých příběhů odmítali odtrhnout. V rámci projektu bylo natočeno i propagační DVD pro budoucí „cestovatele“ – jejich učitele. Úspěch, kterého tento projekt dosáhl, je jedinečný. Dokázal totiž odtrhnout děti alespoň načas od počítačů a počítačových her a ukázal jim nádherný svět příběhů, o které by tak byly mnohé ochuzeny.

Jedním z dalších projektů, do něhož je knihovna rovněž zapojena již od roku 2008, je *Škola naruby*, který pro velký úspěch pokračuje i v současnosti. Opět je určen dětským čtenářům, ale i jejich rodičům, kteří mají smysl pro humor. Dětská oddělení se již několik let zapojují i do „velkého spaní“ – Noci s Andersenem. Zážitky dětí z nocování mezi regály společně s pohádkovými bytostmi jsou rok od roku silnější a zajímavější.

Je tu však i řada menších akcí a projektů probíhajících pouze v rámci havířovských dětských oddělení. Každý měsíc jsou pořádány akce typu *Pojď si hrát...* (inspirováno stejnojmenným časopisem) nebo *Dnes budu...*, kdy si děti mohou vyzkoušet nejrůznější povolání či jak se žilo třeba v pravěku. Dětské oddělení na Šrámkově ulici udržovalo roky tradici *Tvořivého léta*, kterého se účastnilo obrovské množství dětí, jež si mohly vytvořit nejroztodivnější památku na léto a naučit se přitom zajímavé techniky pod vedením špičkových lektorů či šikovných knihovnic. Akce měla za cíl především zabavit děti z okolních městských částí o letních prázdninách a postarat se tak o jejich denní program. V roce 2009 ji vystřídal projekt nazvaný *S knihovnou na cestách*, jehož program byl odlišný v tom, že kromě vyrábění různých předmětů se děti dozvěděly i něco o zajímavých zemích světa. Na akci, kdy se „cestovalo“ po Spojených státech amerických, přijela natočit

reportáž i Česká televize, a děti se tak dostaly do hlavního televizního zpravodajství.

Abychom ale nezůstali jen u dětí, podívejme se i jinam. Životní prostředí je žhavým tématem současnosti – jedna z našich poboček má ekologický koutek dobře zásobený „eko“ fondem a pravidelně pořádá také „ekolympiádu“. Různě zaměřené výstavy jsou samozřejmostí. Při obnovení jedné z bývalých tradic města – *Haviřov v květech*, knihovna uspořádala výstavu pamětnických fotografií z minulých ročníků a vznikla tak krásná přehlídka plná vzpomínek. Oddělení pro dospělé na Šrámkově ulici pořádá pravidelné výstavy ve spolupráci s fotoklubem a hudební oddělení poskytuje prostory amatérským i profesionálním výtvarníkům. Organizují i básnické večery. Ani o spisovatele

není nouze. V roce 2009 navštívila havířovské děti spisovatelka Lucie Seifertová se svou *Tajemnou Ostravou* a nechyběla ani Tereza Boučková, která čtenářům osobně přijela představit svou knihu *Rok kohouta*.

Návštěvy zajímavých osobností a nespočet akcí zvyšují prestiž havířovské knihovny. Kdo ví, s čím ještě přijdeme, čím ohromíme a kde všude se objevíme. Knihovna to ale nemá jednoduché. Počítače, které se už dlouhou dobu s knihou „perou“, mají své velké zastoupení v dnešní společnosti, a tak je nutné o čtenářův zájem bojovat. Havířovští knihovníci mají však za sebou 55 let zkušeností, aby se na spoustu věcí dívali s nadhledem. Proto není důvod obávat se o budoucnost této instituce.

TEREZA KAFKOVÁ > tereza.kafkova@centrum.cz

KNIHOVNÁM V MALÝCH OBCÍCH

Anketa hodnotících komisařů v krajském kole soutěže Vesnice roku

SPOLEČNÉ OTÁZKY:

1. Můj vztah k venkovu...
2. Jak má (podle mého názoru a mých zkušeností) vypadat „správná venkovská knihovna“ – co tam nesmí chybět?
3. Mé zkušenosti se soutěží Vesnice roku – co se mi líbí, co mne inspiruje a co mi naopak vadí či dokonce chybí?

Jméno: VĚRA ŠTĚPÁNOVÁ
Profese (funkce): vedoucí knihovny
Knihovna: Městská knihovna Kuřim
Kraj: Jihomoravský

Jak dlouho působím ve funkci komisaře: v roce 2009 poprvé

1. Od narození žiji ve městě spadajícím do kategorie do 10 000 obyvatel. Protože jsem již tak trochu pamětnice, vzpomínám si, jak pomalu ustupoval venkovský ráz městečka novým trendům ve stavebnictví, občanské vybavenosti a dalším civilizačním změnám. V knihovně pracuji 37 let a pře-

devším v posledních deseti letech jsem měla možnost spolupracovat s mnoha knihovnami – městskými i obecními.

2. To není jednoduchá otázka. V rámci regionální činnosti naší městské knihovny jsem si hned na začátku v roce 2003 prošla všechny obecní knihovny regionu (124) a postupně jsem si určila základní oblasti, jak jednotlivé obecní knihovny rozčlenit pro další metodiku. A nebylo to vždy jednoduché.

Knihovna by měla mít:

- **Podporu:** zřizovatel (obec) musí být ochoten knihovnu podporovat, nikoliv ji brát pouze jako organizaci, která „nějak“ funguje a dál nikoho nezajímá. V mnoha obcích malé knihovny nemají základní rozpočet a musí se před každým nákupem knih ptát, zda si mohou výdaj dovolit, nejsou vyřešeny otázky odměny pro knihovníka apod.
- **Nadšení:** pokud knihovnice/knihovnik vykonává činnost v knihovně s pocitem, že opravdu je pro obyvatele obce potřebná, potom dokáže svým nadšením stmelit lidi pro akce, které by jinak

neměly šanci. I knihovny malých obcí se účastní celostátních akcí, jako je *Noc s Andersenem*, skuteční veřejné čtení aj. Také vzhled knihovny a to, jak vizuálně působí na uživatele, je důležité. Nemusí mít vždy nové vybavení, ale jako zásadní věc chápu čistotu v knihovně.

• **Dobrou prezentaci:** při konečném hodnocení našich knihoven jsem byla trochu zklamaná, jak občas obce (knihovny) prezentují svoji činnost. Na webových stránkách některých obcí není ani zmínka o knihovně, přesto, že jsou vyjmenované všechny spolky a firmy. Knihovna se jaksi „nepočítá“. Ale máme i takové – a to je velmi potěšující – kde knihovnice má zájem o vlastní web a dokáže ho také plnit. Většinou využívají šablonu webu z Hradce Králové. Po sedmileté činnosti jsou 2/3 našich knihoven prezentované některým z těchto dvou způsobů, ale i nadále zde vidím ještě velké možnosti pro metodickou práci regionálních knihovníků.

3. Po jednom roce mohu těžko hodnotit celou sou-

Jméno: RNDr. LENKA PRUCKOVÁ

Profese (funkce): ředitelka knihovny

Knihovna: Knihovna města Olomouce

Kraj: Olomoucký

Jak dlouho působím ve funkci komisaře: od roku 2001

1. Celý život žiji ve městě, ale všechny prázdniny svého dětství jsem prožila u babičky v malé víscce na pomezí Čech a Moravy (mimochodem před pěti lety i tato malá obec získala bílou stuhu v soutěži Vesnice roku). Díky tomu moc dobře vím, jaké jsou priority obyvatel vesnice, a co vše musí řešit starosta. Začínala jsem jako ředitelka okresní knihovny, kdy pod nás spadaly všechny knihovny v olomouckém okrese, dnes jsme pověřenou knihovnou pro tuto oblast. Vždycky to vysvětluji tak, že tehdy jsme se starali o vesnické knihovny jako maminka, dnes jako tatínek, ale snažíme se – jsou to naše „děti“.

2. Knihovna dnešní doby nesmí být jen půjčovnou knih, ale místem, kde každý (a nemusí být ani čtenářem knihovny, ani občanem obce) získá infor-

těž. Bylo to spíše nabírání zkušeností v týmové práci jiného druhu.

Setkala jsem se s knihovnami, kde její pracovnice vůbec nebyla při hodnocení přítomna, a naopak s těmi, kde na nás knihovnice čekala „s otevřenou náručí“ a ráda se podělila o radosti a úspěchy své činnosti.

V několika obcích byli dokonce zaskočeni, že chci knihovnu navštívit. Mnohé knihovny v menších obcích, kde je většinou půjčovná doba 1–2 hodiny týdně, působí nevyužívaně, knihy jsou zaprášené, nábytek složený z toho, co obecní úřad „odložil“.

Stejně jako v našem regionu mnohé další obce – i přihlášené do soutěže – neprezentují obecní knihovnu ani na vlastních webových stránkách a jsou překvapeni, když se zeptám, proč tomu tak je.

Přesto se domnívám, že většina obcí a knihoven v našem kraji je velmi dobrá a zřizovatelé i knihovníci se snaží o maximum z toho, co je v možnostech obecních úřadů i jejich vlastních. Knihovna se v takových obcích opravdu stává centrem kulturního dění a místem setkávání při společných akcích.

mace ze všech oblastí života společnosti i obce, půjčí si knihu nebo časopis podle svého zájmu, najde radu i vstřícné lidské slovo. Technika do vesnické knihovny patří – internet i knihovní program urychlují jednotvárnou práci knihovníka a dávají mu větší prostor pro práci se čtenářem. Veškeré další aktivity knihovny a zapojení se do života obce jsou vítány, knihovna by měla být místem setkávání lidí bez jakýchkoli bariér, měla by být skutečně komunitní institucí.

3. Práce v komisi mě neskutečně nabíjí – po 14 dnech náročného hodnocení, vzájemné komunikace, obdivu k práci a umu lidí venkova se mi nikdy nechce vracet se zpátky do města. Velice pečlivě porovnávám úroveň knihoven v kraji, hledám dobré nápady, a zkušenosti pak předávám jak dalším knihovnám, tak i jejich pověřeným metodikům. Své postřehy a fotografie těch nápaditých knihoven uvádím i v publikacích, které každoročně kraj k soutěži vydává. Za ně i za finanční odměnu pro vítěznou knihovnu jsme kraji velice vděční. Dávám tím zároveň najevo, že knihovny v soutěži vystupují jako rovnoprávný partner ostatním stuhám.

Anketu připravila **DANIELA WIMMEROVÁ**

> Wimmerova.D@seznam.cz

Foto archiv respondentů

ZÁKONÍK JE TAKÉ KNIHA

Jaké doklady pro ověření osobních údajů může knihovna při registraci uživatele požadovat?

V dnešním textu se budeme věnovat otázce ověření osobních údajů uživatelů knihoven a povinností knihoven při zpracování takto získaných evidenčních údajů.

Již důvodová zpráva k zákonu č. 257/2001 Sb., o knihovnách a podmínkách provozování veřejných knihovnických a informačních služeb (knihovnímu zákonu) předpokládá, že knihovny budou pro evidenční účely shromažďovat osobní údaje o svých uživateli a v této souvislosti odkazují na povinnosti stanovené zákonem č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých předpisů.

K problematice zpracování osobních údajů v souvislosti s činností knihovny vydal dokonce Úřad na ochranu osobních údajů své stanovisko č. 2/2002, v němž konstatuje, že právní úprava v této oblasti je dána knihovním zákonem. Knihovní zákon je pak ve vztahu k zákonu o ochraně osobních údajů zákonem zvláštním. Vzhledem k tomu, že ochrana osobních údajů není v knihovním zákoně upravena, je nutno postupovat podle zákona o ochraně osobních údajů.

Ke zpracování osobních údajů je nutný vždy souhlas subjektů údajů, tedy uživatelů knihoven – fyzických osob. Bez tohoto souhlasu může správce, v tomto případě knihovna, zpracovávat osobní údaje, pokud je splněn některý z předpokladů § 5 odst. 2 písm. a) až f) zákona o ochraně osobních údajů. Těmito předpoklady jsou situace, kdy knihovna provádí zpracování osobních údajů nezbytné pro dodržení svých právních povinností, dále je-li zpracování nezbytné pro plnění smlouvy, jejíž smluvní stranou je subjekt údajů, nebo pro jednání o uzavření nebo změně smlouvy uskutečněné na návrh subjektu údajů. Dalším případem je situace, kdy je to nezbytné třeba k ochraně životně důležitých zájmů subjektu údajů, v případě, že se jedná o oprávněně zveřejněné osobní údaje, pokud je to nezbytné pro ochranu práv a právem chráněných zájmů správce, příjemce nebo jiné

dotčené osoby. A konečně v případě, že knihovna poskytuje osobní údaje o veřejně činné osobě, funkcionáři či zaměstnanci veřejné správy, které vypovídají o jeho veřejné anebo úřední činnosti nebo o jeho funkčním nebo pracovním zařazení.

Z hlediska minimálního rozsahu nezbytného k dostatečnému určení fyzické osoby (čtenáře) stačí nepochybně jméno, příjmení, adresa a datum narození. Rodné číslo je již v tomto smyslu údajem nadbytečným a jeho použitím dochází k porušení § 5 odst. 1 písm. d) zákona o ochraně osobních údajů: „shromažďovat osobní údaje odpovídající pouze stanovenému účelu a v rozsahu nezbytném pro naplnění stanoveného účelu“. Rodné číslo vzhledem k jeho charakteru osobního identifikátoru je možno používat v těch případech, kdy právní předpisy jeho zpracování konkrétně předpokládají. Toto však není případ zpracování u knihoven, neboť výše uvedený zvláštní zákon zpracování osobních údajů vůbec neupravuje.

Správce musí mít ke zpracování jiných než citlivých údajů souhlas v souladu se zákonem o ochraně osobních údajů. Ze souhlasu musí být patrné, v jakém rozsahu je poskytován, komu a k jakému účelu, na jaké období a kdo jej poskytuje. Souhlas může být kdykoliv čtenářem odvolán, pokud se subjekt údajů se správcem výslovně nedohodne jinak. Tento souhlas musí správce prokázat po dobu zpracování osobních údajů. Při zpracování osobních údajů o uživateli (čtenářích) knihoven se vztahují na správce (knihovnu) příslušná ustanovení zákona o ochraně osobních údajů. Oznamovací povinnost podle § 16 citovaného zákona se nevztahuje jen na zpracování osobních údajů, které jsou součástí evidencí veřejně přístupných, jejichž zpracování je knihovně uloženo zákonem, nebo kterých je třeba k uplatnění práv vyplývajících ze zvláštních zákonů, prováděné politickými stranami, politickými hnutími, odborovými organizacemi, církvemi, náboženskými společnostmi, občanskými sdruženími, popřípadě jinými právní-

kými osobami nevýdělečné povahy, které sledují politické, filozofické, náboženské nebo odborové cíle, pokud zpracovávají osobní údaje o svých členech a tyto údaje slouží pro jejich vnitřní potřebu.

Z výše uvedeného pak vyplývá, že knihovna ke své činnosti potřebuje zjistit osobní údaje ve výše uvedeném rozsahu. Tyto údaje občané prokazují veřejnou listinou, kterou je občanský průkaz podle zákona č. 328/1999 Sb., o občanských průkazech. Občanským průkazem prokazují občané starší 15 let, kteří mají trvalý pobyt na území České republiky, své jméno, popřípadě jména, příjmení, podobu a státní občanství České republiky, jakož i další údaje, kterými jsou mimo jiné pohlaví, státní občanství, datum, místo a okres narození, rodné číslo, adresa místa trvalého pobytu a rodinný stav. U občanů narozených v cizině se zapisuje místo a stát narození. Pro přehlednost uvádím, že občanský průkaz je zakázáno přijímat jako zástavu a odebírat jej při vstupu do objektů nebo na pozemky, je také zakázáno pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie občanského průkazu bez prokazatelného souhlasu občana, kterému byl občanský průkaz vydán.

Další veřejnou listinou, kterou občan příslušného státu prokazuje své jméno, popřípadě jména, příjmení, rodné číslo, podobu, státní občanství a další údaje např. pohlaví, datum a místo narození, a jde-li o diplomatický nebo služební pas i diplomatickou nebo služební hodnost (funkci), je cestovní doklad podle zákona č. 329/1999 Sb., o cestovních dokladech. Cestovním dokladem je cestovní pas, diplomatický pas, služební pas, cestovní průkaz, náhradní cestovní doklad Evropské

unie nebo jiný cestovní doklad na základě mezinárodní smlouvy. Také tuto veřejnou listinu je zakázáno ponechávat a přijímat jako zástavu a odebírat ji při vstupu do objektů nebo na pozemky, dále je zakázáno pořizovat jakýmkoliv prostředky kopie cestovního dokladu bez souhlasu občana, kterému byl cestovní doklad vydán.

Dalšími použitelnými doklady k prokázání totožnosti jsou v souladu se zákonem č. 21/2006 Sb., o ověřování shody opisu nebo kopie s listinou a o ověřování pravosti podpisu a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů (zákon o ověřování) průkaz o povolení k pobytu nebo cestovní doklad anebo průkaz totožnosti občana členského státu Evropské unie, jde-li o cizince. Průkaz žadatele o udělení mezinárodní ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení mezinárodní ochrany, průkaz povolení k pobytu azylanta, jde-li o osobu, které byl udělen azyl. Dále průkaz oprávnění k pobytu osoby požívající doplňkové ochrany, jde-li o osobu požívající doplňkové ochrany, průkaz žadatele o udělení dočasné ochrany, jde-li o osobu, která podala žádost o udělení dočasné ochrany, nebo průkaz cizince požívajícího dočasné ochrany, jde-li o osobu, které byla udělena dočasná ochrana.

V návaznosti na stanovisko Úřadu na ochranu osobních údajů lze doporučit získávat osobní údaje podle konkrétní situace a potřeby pouze v rozsahu jméno, příjmení, adresa a datum narození a k tomu požadovat prokázání na základě takového dokladu, kde jsou tyto skutečnosti uváděny. Ztotožnění čtenáře pak lze provést pouze z dokladů obsahujících jeho podobu.

KRONIKA

Za Ing. Hanou Študentovou

V horkých srpnových dnech zasáhla Vědeckou knihovnu v Olomouci smutná zpráva o smrti její ředitelky Ing. Hany Študentové. Působila ve funkci sedm let a zemřela po dlouhé nemoci 8. 8. 2010 v pouhých 52 letech. Je vskutku těžké se tak brzy ohlédnout za její krátkou, ale významnou profesní kariérou.

První léta jejího vedení znamenala značný pokrok pro olomouckou knihovnu, která se už tradičně řadí mezi nejbohatší svým fondem a nejvýznamnější v rámci informační páteře České republiky. Hana Študentová se ujala funkce s velkým elánem a velmi rychle se zorientovala v knihovnickém světě. Uměla výborně navazovat partnerské vztahy a svých schopností využívala pro knihovnu naplno, bohužel i na úkor osobní spokojenosti a zdraví. Hana Študentová se narodila 26. 2. 1958 v Olomouci v úřednické rodině. Vystudovala střední ekonomickou školu, vysokoškolská studia rovněž v oboru ekonomie dokončila na první mateřské dovolené a při zaměstnání. Vždy se zají-

mala o kulturu, z rodinného prostředí byla zvyklá na knihy a grafiky, kontakty s umělci a významnými osobnostmi Olomouce. Profesionální kariéru zahájila na ředitelství Dopravních staveb, v roce 1992 přešla do Vědecké knihovny Olomouc jako vedoucí ekonomického oddělení a později přijala funkci zástupkyně ředitelky PhDr. Marie Nádvořnické, CSc. V září 2003 se stala ředitelkou.

Haně Študentová se podařilo rozšířit profil VKOL o nový rozměr: kromě rozsáhlého informačního a komunikačního systému jako svého základního poslání knihovna začala přispívat ke zvyšování intelektuální, kulturní a duchovní úrovně Olomouckého kraje. Svými akcemi, z nichž mnohé přesáhly odborný knihovnický horizont, přitáhla širokou veřejnost. Zavedením nového periodika KROK-Knihovnická revue Olomouckého kraje získala knihovna nové kontakty a příznivce v celé republice. Hana Študentová věnovala velkou péči finančnímu zajištění provozu knihovny a stavbám. S jejím jménem je spojeno dokončení rekonstrukce budovy ředitelství Vědecké knihovny v Ostružnické ulici, kompletní rekonstrukce skladů na Holické a v Sokolské ulici, nezbytná rekonstrukce hlavní knihovny budovy v Bezručově ulici, postupně realizovaná oprava budovy Červeného kostela a využití jeho okolí. Nejnáročnějším krokem byla přestavba tzv. provizorního skladu, jehož místo zaplnila nová čtyřpodlažní budova. V ní byl mimo jiné vybudován trezor historických fondů, nové rozsáhlé pracoviště pro historické fondy, velké studovny a přednáškový sál. Tato budova napomohla multifunkčnosti knihovny v duchu obecných světových trendů. Dílo ředitelky H. Študentové bylo v roce 2008 oceněno medailí Z. V. Tobolky.

Když se v červnu loňského roku poprvé podrobila náročné mozkové operaci, nikdo nepochyboval, že se tato neobyčejně vitální žena po nějakém čase vrátí do funkce. Diagnóza však byla neúspěšná. I když další operace byly provedeny na špičkovém pracovišti v Praze a léčba byla na nejlepší světové úrovni, nemoc i náročná léčba zdolaly její síly.

Pro knihovnický Vědecké knihovny zůstanou trvalou vzpomínkou chvíle, které s nimi trávila v pohodě a se svým příznačným smyslem pro humor. Byla lidsky chápavá, soucitná, snažila se pomáhat prostřednictvím společenského vlivu, finančních příspěvků i osobní péčí. Po její smrti zůstane v mnoha srdcích nezhojitelná rána.

HELENA VELIČKOVÁ, Foto archiv knihovny

PO KOM SE JMENUJE?

HANUŠ KARPÍŠEK > h.karpisek@knihovna.turnov.cz

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ANTONÍNA MARKA TURNOV

Ilustrace Jan Vilišek

Antonín Marek

Je veřejnou profesionální knihovnou s univerzálním knihovním fondem. Služby poskytuje v patnácti tisícovém městě (se spádovou oblastí pro přibližně třicet tisíc obyvatel) ve třech odděleních v hlavní budově a v dalších pěti pobočkách. Počet registrovaných čtenářů se dlouhodobě pohybuje mezi 1800–2100. Snažíme se nabízet aktuální knižní produkci, doplňkově zvukové knihy podle požadav-

ků „většinou čtenáře“, z prostorových i finančních důvodů fondy nepřesahují 60 000 jednotek. Ročně (spolu)pořádáme několik set(!) akcí (výchova ke čtenářství, kultura, ekologie, tvůrčí dílny, literárně-dramatický kroužek při knihovně aj.).

Naše knihovna patří mezi jednu z nejstarších veřejných knihoven v Čechách, neboť její existence je nejen tradicí, ale i praktickou činností přímo spojená se založením *Společnosti turnovské knihovny*, k němuž došlo koncem roku 1820, a to na základě provolání národního buditele Antonína Marka.

Bohatou 190letou historií knihovny zde jen v názvu zastoupí výčet označení a jmen, kterých se jí v průběhu dějinných zvrátů dostalo: Čtenářská beseda, Čtenářský spolek, Beseda Čtenářská v Turnově, Čtenářská beseda a Veřejná čítárna, Besední knihovna, Veřejná knihovna města Turnova, Knihovna Města Turnova, Okresní lidová knihovna Turnov, Vzorná lidová knihovna Turnov, Vzorná městská knihovna v Turnově, Městská knihovna v Turnově... Až konečně „v roce 1990 u příležitosti 170. výročí svého vzniku dostává turnovská knihovna dárek ze všech nejceněnější. Konečně může hrdě nést jméno svého zakladatele ve svém názvu – Městská knihovna Antonína Marka v Turnově“.

ANTONÍN MAREK

Kdo byl Antonín Marek? Turnovský rodák, národní obrozenec, člověk – dnešními slovy bychom řekli – velmi flexibilní a podnikavý, se širokým záběrem a rozhledem. V neposlední řadě – přestože římsko-katolický duchovní – byl rovněž otcem tří synů (matkou byla o 42 let mladší Barbora Novotná, posluhovačka na jeho faře).

Narodil se 5. září 1785 v Turnově, v rodině brusiče kamenů (rodný dům Na Sboře býval historickou modlitebnou jednoty bratrské, dnes je opět duchovním stánkem). Ačkoliv pocházel z poměrně chudých poměrů, dostalo se mu slušného vzdělání v převážně církevních školách a v němčině, přesto v něm probudili lásku k českému jazyku někteří jeho učitelé, z nichž po roce 1806 nejvýznamnějším byl bezesporu Josef Jungmann.

Roku 1808 byl Antonín Marek vysvěcen na kněze, působil v rodném kraji, v Českém ráji. I když vnitřně bojoval s myšlenkou opustit dráhu duchovního, byl lidmi oblíben, šířil vzdělanost, vlastnictví a nabádal Jungmannem literárně tvořil své prvotiny v češtině. Publikoval často pod pseudonymem Bolemír Izborský. Pětadvacet let spolupracoval na Jungmannově *Slovníku česko-německém* (autorem až třetiny obsahu), připisuje se mu autorství mnoha českých slov, která se v jazyce ujala, např.: *bod, mohutnost, ojedinelý, rozsah, úloha, věda, věta, vzorek, záměr...*

Roku 1820 byl jmenován farářem. Úřad venkovského faráře obnášel řadu povinností, mezi jinými správu hospodářství, práce v zemědělství. Nezbyval mu již čas na literární ani další vědeckou činnost. Přestože se opakovaně, opět nabádan

Budova knihovny

Foto archiv knihovny

k tomu Jungmannem, pokusil neúspěšně získat místo kanovníka v Praze či Litoměřicích, natrvalo nakonec zůstal farářem v Libuni, která se stala místem setkávání osobností českého národního obrození. Rovněž sem zavítala řada osobností své doby z dalších slovanských zemí. Páter Antonín Marek byl nakloněn ideálům panslavismu, všeslovanské vzájemnosti. Byl výborným hospodářem, zaváděl nové postupy v zemědělství, sám žil skromně. Finančně vypomohl například Boženě Němcové, Pavlu Josefu Šafaříkovi. Podporoval řadu vlasteneckých spolků a aktivit. Podílel se na založení Matice české roku 1831. Ve farnosti dbal na zlepšení vzdělávání ve školách v duchu učením Komenského. Zejména poté, co se roku 1844 stal biskupským vikářem, konzistorním radou a školním dozorcem turnovského vikariátu.

Byl fyzicky zdatným do vysokého věku, těšil se dobrému zdraví. Odstonal, ale přežil dramatické okamžiky jedné bitvy prusko-rakouské války roku 1866, která přímo zasáhla jeho farnost. Po 53 letech opouští Libuň, aby dožil několik měsíců coby uznávaný kmet v Praze. Po krátké nemoci v úctyhodném věku 92 let umírá 15. února 1877.

Bez jakéhokoliv patosu lze napsat, že Antonín Marek prožil plnohodnotný aktivní život a ve své době ovlivnil tolik současníků a dění, že bezesbýtku naplnil vlastní výrok: „*Usiluj, dokud času zbývá, přítomnost je kolébka budoucnosti.*“ Naše knihovna má tu čest spojovat nejen svůj název, ale i vlastní existenci s touto neveselou osobností.

POUŽITÉ PRAMENY:

- Výkazy o knihovně za léta 1996–2009.
- ŠULCOVÁ, Marie. Antonín Marek: buditel národa. Varnsdorf. *Kruh přátel muzea Varnsdorf*, 2002. 51 s. ISBN 80-238-9136-7
- ALTOVÁ, Danuše a kolektiv autorů. Stoosmdesátiletá jubilejka: 180 let městské knihovny. Turnov. *Městská knihovna Antonína Marka*, 2000. 64 s.

Z KNIHOVEN...

Návštěva dětí z německého Waldsassenu

Foto archiv knihovny

V polovině června navštívilo 20 dětí ze základní školy blízkého německého města Waldsassenu dětské oddělení Městské knihovny v Chebu. Byli to žáci první až třetí třídy, kteří se učí česky. Na setkání s nimi přišly děti ze 4. základní školy v Chebu, které se naopak učí němčinu. Německé děti doprovázela ředitelka školy Maria Pendl, ředitelka waldsassenské knihovny Marianne Kunz a učitelka češtiny Irena Zandt.

Děti si nejdříve prohlédly dětské oddělení knihovny, zajímalo je, co tu všechno děláme (mimochodem, myšlenka pasování prvňáčků za čtenáře se velice zalíbila ředitelce knihovny M. Kunz, takže zřejmě i tato akce překročí české hranice), a nakonec se začaly vzájemně představovat a poznávat v jazycích, které se učí. Padaly otázky typu – jak se jmenuješ, kde bydlíš, máš doma kočku apod. Po začátečních rozpácích se docela slušně rozmluvily.

Poté následovala maňásková pohádka v češtině (na tu německé děti učitelka předem připravila) a po svačině jsme se všichni vydali do Domu dětí a mládeže Sova. Po cestě jsme pilovali jazyky, dozvěděli jsme

se třeba, že náš pes štěká *haf, haf*, kdežto ten německý *hau, hau*. Na místě se děti rozdělily do dvou skupin, jedna si šla prohlédnout terarium s plazy a ještěry a druhá jezdila na ponících. Pak se zase obě skupiny vyměnily. V jízdě na ponících jednoznačně vedla česká děvčata, která jela i několikrát, kdežto německí kluci se prý radši spoléhají na vlastní nohy a řada z nich nesebrala odvalu na poníka nasednout. Před polednem odjely německé děti i s doprovodem zpátky do Waldsassenu.

Setkání to bylo milé nejen pro děti, ale i zúčastněné dospělé a určitě nebylo poslední.

EVA NOVOTNÁ

Prvňáčci Bolevecké základní školy pasování na čtenáře

Všichni noví prvňáčci z Bolevecké základní školy v Plzni dokázali v závěru června v Obvodní knihovně Plzeň – Lochotín, že se opravdu za rok své školní docházky naučili bravurně číst a psát, a mohou se tedy stát platnými čtenáři a uživateli Knihovny města Plzně.

Slavnostní pasování se uskutečnilo v prostorách dětského oddělení za účasti knihovnic a krásného středověkého rytíře, který každého prvňáčka svým mečem pasoval na čtenáře. Děti zároveň obdržely certifikát, omalovánky a pohádkovou knížku jako vzpomínku na tento slavnostní okamžik.

Součástí pasování bylo také předvedení čtení neznámého textu. Každý jednotlivý absolvent první třídy tak dokázal, že se za školní rok naučil skutečně dobře číst. Dalším úkolem

Foto archiv knihovny

pro pasované děti bylo poznat z čtených i obrázkových hádanek, o jakou dětskou knihu či knižního hrdinu se jedná. Všechny úkoly děti zvládaly bez potíží a potvrdily tak, že se tímto slavnostním aktem stávají právoplatnými čtenáři nejen Obvodní knihovny Lochotín, ale všech více než dvaceti poboček Knihovny města Plzně.

BAZAR KNIH – ÚSPĚŠNÁ VÝPRODEJOVÁ AKCE

V závěru června se ve venkovních vstupních prostorách Obvodní knihovny Lochotín uskutečnila velká vý-

prodejová akce s názvem Bazar knih. Vzhledem ke strategicky velmi výhodnému prostoru u křižovatky několika spojů MHD, kde projdou denně stovky až tisíce lidí a čtenářů knihovny, přitáhla velkou pozornost. Zájem byl především o detektivní romány, dětskou literaturu, literaturu faktu a naučnou literaturu, ale i kuchařky, knihy pro kutily, životopisné romány a beletrii vůbec. V průběhu týdne, kdy akce před knihovnou probíhala, navštívily bazar cíleně stovky sběratelů knih a milovníků literatury (byť starší, poškozené a vyřazené z několika plzeňských knihoven). Tuto akci pořádá Obvodní knihovna Lochotín dvakrát ročně a je o ni po každé veliký zájem. Uvnitř knihovny pak probíhá trvalý výprodej starých a poškozených knih a časopisů po celý rok. (dab)

Městská knihovna Sokolov pro teenagery

Dlouho jsme v knihovně přemýšleli, co zajímavého připravit pro naše čtenáře (a nejen čtenáře) z řad teenagerů. Všichni víme, že tahle věková skupina je velmi náročná, kritická a nevyzpytatelná. Pak přišel nápad pořádat víkendové kreativní semináře, kde by mladí mohli rozvíjet své schopnosti a dovednosti v oblasti, která je zajímavá a baví.

Jako první se tedy uskutečnil *seminář tvůrčího psaní*, který se do knihovny přímo nabízel, mimo jiné také proto, že vydáváme studentické noviny *Gaudeamus*, kde redakční radu tvoří především studenti středních škol. O vedení semináře jsme požádali spisovatelku Ivonu Březinovou, která vyučuje tvůrčí psaní na Literární akademii Josefa Škvoreckého. I. Březinová účastníky s velkou profesionalitou a trpělivostí seznámila se základy tvůrčí práce na literárním textu. Ze semináře nakonec vznikl sborník povídek, který si zájemci mohli přečíst v dětském oddělení nebo na webových stránkách knihovny.

Dále jsme se rozhodli uspořádat *divadelní seminář*, při němž hlavně

děvčata nadšeně pronikala do tajů divadelního umění pod vedením zkušeného režiséra Divadla na Vinohradech Jana Nováka.

Protože v naší knihovně realizujeme také kurzy hry na africké a kubánské perkuse, uskutečnil se také *hudební seminář*, který vedl jazzový hudebník a učitel hudby Jan Bísek. Zde se účastníci mohli naučit základy hry na různé africké hudební nástroje.

Volba lektora na *výtvarný seminář* byla rovněž velmi šťastná. Malíř a ilustrátor Adolf Dudek dovedl nadchnout pro malování všechny a vzniklé lepoprolo jsme vystavili v dětském oddělení a na webu.

To vše začalo v roce 2007... Od té doby jsme již pořadali několik seminářů tvůrčího psaní (lektori Ivona Březinová a Jiří Dědeček), několik hudebních (lektori Martin Kreuzberg z Tam-Tam Orchestra a africký bubeník Papis Nyass) a výtvarných seminářů (pod vedením Adolfa Dudka). Nově se zájemci mohli seznámit s tvorbou reportážní fotografie na *žurnalistickém semináři*. Velmi úspěšný byl také *grafologický seminář*.

Zatím poslední víkendovou akcí byl *kurz žurnalistiky*, který jsme pořádali 19. 6. 2010 ve spolupráci s Akademií ČTK – lektorem byl její ředitel PhDr. Jiří Chrást. Účastníci se dověděli o tom, co je ve zprávě důležité a proč, co se chtějí čtenáři dozvědět a jak zaujmout jejich pozornost, jaký jazyk používat a čemu se vyhnout, jak používat citace, jak vést interview, co je to headline, perex, fleš, background... Na závěr kurzu obdržel každý účastník certifikát ČTK.

Tyto akce, které jsou finančně náročnější, by se nám nepodařilo realizovat z rozpočtu knihovny, proto jsme byli velice rádi, že je finančně podpořilo Ministerstvo kultury ČR, Karlovarský kraj a soukromé firmy ve městě. Více informací o seminářích získáte na www.mksokolov.cz v sekci fotogalerie – kreativní semináře.

Text a foto DANIELA DROBEČKOVÁ – EMA REISMÜLLEROVÁ

Když nemůže čtenář za knihou, musí kniha za čtenářem

Regionální knihovna Karviná již desítky let zprostředkovává svým uživatelům a návštěvníkům řadu knihovnicko-informačních služeb, aby uspokojila jejich požadavky týkající se nejen knih, ale i informací o městě, službách a regionu.

V současnosti se snaží knihovníci dodat požadovaný titul čtenářům v co nejkratší době a nejpohodlnější formou. Knihovna již nějakou dobu provozuje tzv. donáškovou službu, to znamená, že když zdravotně handicapovaní čtenáři nemohou navštívit půjčovnu osobně, na vyžá-

dání jsou jim na smluvené datum a hodinu doručeny tituly až do domu. Zároveň platí stejná ustanovení podle knihovního řádu jako u klasických čtenářů docházejících do půjčoven.

Aby knihovna usnadnila čtenářům přístup ke knize co nejefektivněji, mohou si uživatelé na své domovské pobočce objednat titul z jiného pracoviště v rámci karvinské knihovny, který jim bude doručen právě na jejich domovskou pobočku, kde ho mohou rovněž po měsíci vrátit. Tituly následně budou rozvezeny zpět

na pobočku, kam svou lokaci náleží. Požadavky na knihy z jiných poboček budou vždy vyřízeny do tří pracovních dnů ode dne objednání. Jedná se o specifickou službu, kterou se knihovna snaží usnadnit přístup ke svému fondu čtenářům, jež jsou pracovním či studijním vytížení, případně se nemohou dostavit na jinou pobočku ze zdravotních důvodů. Veškeré dotazy knihovna zodpoví na: tel. 596 348 301, knihovna@rkka.cz.

JARMILA HAVELKOVÁ

DOTAZ: Jaký vliv mají mobily na gramotnost britské mládeže?

ODPOVĚĎ: National Literacy Trust právě vydal výsledky výzkumu o vztahu mezi používáním mobilu a gramotností dětí. Na otázky odpovídalo 17 000 dětských respondentů (více na www.literacytrust.org.uk).

Zatímco devět z deseti dětí vlastní mobil, jenom sedm z deseti vlastní knihy. Představa, že tři z deseti dětí doma žádné knihy nemají, je pro knihovníky otřesná. Domácí prostředí těmto dětem nenabízí dobrý základ gramotnosti.

Autoři výzkumu soudí, že úroveň vzdělanosti dětí závisí spíše na úctě rodičů ke vzdělávání než na jejich platu nebo třídním postavení. Děti, které rodiče v četbě nepodporují, o ní nemívají zájem. Podle výsledků výzkumu se dvěma dětem z deseti nedostává podpory od matky a třem z deseti od otce. Rodiče jim raději koupí mobil.

Rodiče jsou v životě dítěte vlastně prvními učiteli gramotnosti, což si bohužel mnoho z nich neuvědomuje. Předčítání nebo vyprávění na noc vytváří u dětí kladný vztah ke knihám.

Ráda vzpomínám na chvíle, kdy mi maminka četla na dobrou noc. Malé děti někdy nechápu, oč v příběhu jde, ale chápou, že dospělý, který jim předčítá, odloží svou práci a věnuje jim plnou pozornost. Společná četba může být silným citovým prožitkem, při němž se zastaví čas.

V naší rodině se traduje, jak jsem jednou, když si dědeček po obědě lehl na kanapíčko, vzala do ruky knihu a slovo od slova jsem mu recitovala Erbenovu pohádku *Byl jeden král a měl tři syny...* Neznala jsem písmena, ale věděla jsem, že kniha v ruce vkládá do úst slova. A pohádku jsem slyšela mnohokrát.

V dospělém věku jsem pravidelně četla dětem a později vnoučatům. Jako matka a babička jsem si při výběru knih pro předčítání svým dětským posluchačům uvědomovala, že každý večer nastává pro ně vzácná chvíle, která se už nevrátí. Ani tehdy, když si budou číst sami nebo si najdou jiné zábavy a mne už potřebovat nebudou.

V době královny Viktorie byla rodinná četba velice obvyklá. Dnes máme televizi. Třeba až jednou dojde elektrická energie, vrátíme se k rodinnému předčítání při svíčke...

Uživatelé mobilu nejsou úplně negramotní – pro jeho použití potřebují mít základní stupeň funkční gramotnosti. Jejich zájmový svět je však úzký. Pozornost, kterou jsou schopni svým zájmům věnovat, je omezená. Na internetu vyhledávají „infobits“ – úryvky informací. V novinách a časopisech jim stačí přečíst si několik slov pod obrázkem. Málodky si přečtou celou knihu. Nikdy neobjeví radost prázdninové četby mnohasvazkových románů.

Mobily mají negativní vliv na kvalitu psaného jazyka. Uživatelé zjednodušují psané záznamy různými, často vtipnými, zkratkami. Například třípísmenné slovo „for“ [pro] nahradí jednomístným číslem „4“. Na první pohled jsou to změny zábavné, ale dlouhodobě poškodí pravopis uživatelů a kazí kvalitu jazyka.

Uživatelé mobilů jsou často varováni před negativním vlivem na zdraví, který mohou přístroje zanechat. V jednom z posledních článků s tímto námětem (www.bbc.co.uk/news/10629503) píše šéf zdravotní služby ve Walesu, že škodlivé účinky sice nejsou zatím dokázány, ale je dobře být opatrný... Doporučuje dětem, aby omezily délku hovorů, nebo aby raději místo telefonování posílaly esemesky.

DO ČÍSLA PŘÍSPĚLÍ

● **Tereza Kafková** – Městská knihovna Havířov. ● **Mgr. Hanuš Karpíšek** – Městská knihovna Antonína Marka, Turnov. ● **Mgr. Karolína Košťálová** – NK ČR, Praha. ● **Miloslava Najmanová** – Knihovna Václava Štecha, Slaný. ● **Hana Nemeškalová** – NK ČR, Praha. ● **Mgr. Jindřiška Pospíšilová** – NK ČR, Praha. ● **Jan Schick** – Antikvariát Valentinská, Praha. ● **Mgr. Kateřina Slušná** – Koutná & Slušná, advokátní kancelář v. o. s., Praha. ● **PhDr. Karel Sosna** – Parlamentní knihovna ČR, Praha. ● **Pavel Svoboda** – Městská knihovna Blansko. ● **Mgr. Barbora Ševčíková** – Cosmotron Bohemia, s. r. o., Hodonín. ● **Ing. Jiří Šilha** – LANius s. r. o., Tábor. ● **Mgr. Jana Šubová** – Cosmotron Slovakia, s. r. o., Kopčany. ● **PhDr. Helena Veličková** – Vědecká knihovna v Olomouci. ● **Ing. Martin Vojnar** – MULTIDATA Praha, spol. s r. o.

Zdroje jsou dostupné v Knihovně knihovnické literatury Národní knihovny ČR

Motivovat děti ke čtení speciálním kusem nábytku – s tímto cílem byl v roce 2008 pod záštitou spolkové ministryně školství dr. Anette Schavan zahájen projekt **Lesemöbelwettbewerb** (<http://www.stiftunglesen.de/lesemoebel/default.aspx>) **Sdružení německého nábytkářského průmyslu a Nadace čtení**. Výrobci nábytku z celého Německa byli vyzváni, aby zkonstruovali speciálně upravený nábytek pro čtení dětí a pomohli tak zvýšit jejich čtenářskou gramotnost. Porota složená ze zástupců německé Nadace čtení a Sdružení německého nábytkářského průmyslu vybrala jako vítěze renomovaného výrobce nábytku firmu **Vierhaus** z Dolního Porýní (<http://www.vierhaus.de/>), která splnila požadavky porotců nejlépe. Výrobek s názvem **Kinderleselok** (lokomotiva se židličkou a pultíkem pro knihu) je určen jako ideální pro relaxační i vzrušující čtení dětí, je nastavitelný pro různé věkové kategorie a splňuje všechny bezpečnostní požadavky. Firma Vierhaus věnovala deset kusů vítězného výrobku Kinderleselok pro knihovny, mateřské školy a školy ve znevýhodněných oblastech a vítězové, kteří tento dar dostanou, budou určeni losem. Dr. Anette Schavan, která byla patronem soutěže, řekla: „*Kdo si v dětství vytvoří zájem o čtení, v dospělosti jej už nikdy neztratí.*“ V tomto projektu byly tvořeny zvláštní kusy nábytku určené především dětem, které začnou číst úplně poprvé. Pohodlné posezení na malé přátelské lokomotivě je může na mnoho hodin ponořit do světa fantazie. První lokomotiva na čtení byla předána do péče Mateřské školy U sv. Kateřiny v Alt-Hürth poblíž Kolína nad Rýnem a setkala se s velkým nadšením. Firma Vierhaus bude pochopitelně svůj vítězný výrobek nabízet příslušným organizacím v rámci své marketingové komunikace.

(*Das magazine der Bibliotheken in Sachsen – Jg. 3, Nr. 04/Juni 2010, s. 156–159*)

Problematikou budoucnosti odborných knihoven, jejichž knihovní fondy jsou stále častěji převáděny do elektronické podoby, se zabývají také ve Finsku. V malé jazykové oblasti jako je Finsko, je vývoj pomalý, ale tempo se stále zrychluje a při sledování návyků mladých lidí při čtení a získávání informací je třeba se ptát po nových úkolech knihoven. Rada

pro veřejné knihovny připravila dokument nazvaný **Knihovna 2015**, který pracuje s pojmy jako „*knihovna inspiruje, knihovna udivuje a knihovna dává sílu*“. Budoucnosti knihoven se bude věnovat i **Světový knihovnický a informační kongres, který v roce 2012 uspořádá Mezinárodní federace knihovnických asociací a institucí IFLA v Helsinkách**. Návrh nové strategie finských knihoven byl diskutován na mnoha konferencích, kde byly definovány hodnoty veřejných knihoven – spolehlivost, rovnost, otevřenost, svobodné získávání informací a smysl pro komunitu. Rada pro finské veřejné knihovny si stanovila klíčové cíle, které jsou jádrem strategie a jejichž naplnění bude bedlivě sledovat: rozvíjet činnost knihoven společně s partnery; pro zajištění potřeb uživatelů uzpůsobit provozní dobu; změnit knihovny na místa setkávání lidí a ne jen uchovávání sbírek; zlepšit marketing odborných knihoven, posílit vedení a řízení; automatizovat rutinní činnosti, podpořit nové směry; zapojit knihovny do projektů na národní úrovni apod.

(*Scandinavian Public Library Quarterly – Volume 43, No. 2 / 2010, s. 23*)

S velkým potěšením a vděčností obdržela **Státní knihovna v Berlíně** do svého oddělení pro děti a mládež speciální dárek – **kopii extrémně vzácného anglického vydání knihy Harry Potter a Kámen mudrců (*Harry Potter and the Philosopher's Stone*)** od spisovatelky Joanne K. Rowlingové z roku 1997. Jedná se o jedinou kopii v německých knihovnách. První vydání prvního dílu bylo totiž v Londýně publikováno v nákladu pouhých 500 kusů! Díky takto malému nákladu prvního dílu a následně obrovskému úspěchu této knihy mezi miliony čtenářů na celém světě se stalo první vydání vysoce placenou raritou na knižním trhu. Na aukci ve Velké Británii dosáhlo ceny 15 000 liber a v aukci Christies v říjnu roku 2007 se cena této knihy vyšplhala na částku 19 700 liber. Knihy o Harry Potterovi byly přeloženy do 67 jazyků a po celém světě se jich prodalo více než 400 milionů kusů. Kromě jednotlivých dílů série napsala autorka pod pseudonymy další dvě doplňkové publikace (*Famfrpál v průběhu věků* a *Fantastická zvířata a kde je najít*) pro britskou nadaci *Comic Relief*.

(*Bibliotheks Magazin – No. 2 / 2010, s. 64*)

Připravil **ROMAN GIEBISCH**

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://knihovnam.nkp.cz/sekce.php3?page=09_Okn/Prirustky.htm

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

Ethics and Integrity in Libraries / ed. by Amy L. Besnoy. /Etika a integrita v knihovnách./ London : Routledge, 2009. – vi, 244 s. *Kra 38.314*
 Grundlagen für gute Bibliotheken : Leitlinien für Entscheider. /Základy pro dobré knihovny : směrnice pro rozhodnutí./ Berlin : Bibliothek & Information Deutschland, 2009. – 21 s. *Kfe 9.077/B*
 Konference knihovníků : 23.–24. 4. 2009, Krajská vědecká knihovna v Liberci : obecní knihovny – potenciál a perspektivy : činnost malých/obecních knihoven v Euroregionu Neisse-Nisa-Nysa – bilance uplynulého desetiletí a výhled do budoucna. Liberec : Krajská vědecká knihovna, 2009. – 54 s. : il. *Kh 9.035/B*
Kh 452/CD-ROM

Lexikon der Bibliotheks- und Informationswissenschaft. Bd. 1, Lfg. 3, CIL bis Druckform / herausgegeben von Konrad Umlauf und Stefan Gradmann. /Slovník knihovnické a informační vědy./ Stuttgart : Hiersemann, 2010. – s. 161-240 : il. *Ka 38.373*

Studia Bibliographica Posoniensia. I/2009 / zůstala Miriam Poriežová. Bratislava : Univerzitná knižnica v Bratislave, 2009. – 207 s. : il. *Ka 38.289*

Automatizace knihovnické a informační činnosti

BREEDING, Marshall : Opening up Library Systems Through Web Services and SOA : hype, or reality? /Zpřístupňování knihovnických systémů prostřednictvím webových služeb a SOA : tahák, nebo skutečnost?/ Chicago : ALA TechSource, 2009. – 43 s. : il. – (Library Technology Reports ; vol. 45 (2009), no. 8) *Abda 38.267*

Digital Information : order or anarchy? / ed. by Hazel Woodward and Lorraine Estelle. /Digitální informace : pořádek, nebo anarchie?/ London : Facet, 2010. – xvi, 208 s. *Ts 38.331*

ISSS – Internet ve státní správě a samosprávě 2010. Praha : Triada, 2010. – 322 s. : il. *Ife 38.333*

Web 2.0 and Libraries : impacts, technologies and trends / ed. by Dave Parkes and George Walton. /Web 2.0 a knihovny : dopady, technologie a trendy./ Oxford : Chandos, 2010. – xx, 188 s. *Ife 38.368*

Organizace knihovních fondů

ALABASTER, Carol : Developing an Outstanding Core Collection : a guide for libraries. – 2nd ed. /Vytváření významného jádra fondu. Příručka pro knihovny./ Chicago : American Library Association, 2010. – x, 191 s. *Oa 38.361*

BOSÁKOVÁ, Zdenka : Stručný návod pro jmenové zpracování kalendářů 19. století ve formátu MARC 21. Praha : Národní knihovna ČR, 2010. – 51 s. : il. – (Standardizace ; č. 32) *Oda 38.262*
 MARC 21 : bibliografický formát : dodatek 1 / z anglických originálů do češtiny přeložili Edita Lichtenbergerová a Tomáš Bayer. Praha : Národní knihovna ČR, 2010. – [145] volných listů. *Odaba 9.030/B*

Sítě knihoven

The Emerging Research Library : our role in the digital future / ed. by Sul H. Lee. /Perspektivní vědecká knihovna : naše úloha v digitální budoucnosti./ London : Routledge, 2010. – xi, 127 s. *Ta 38.270*

ERTUG, Ahmet : Temples of Knowledge : historical libraries of the western world / photographs by Ahmet Ertug ; text: Friedrich Krinziger and Thierry Grillet. /Chrám vědění : historické knihovny západního světa./ Istanbul : Ertug & Kocabiyik, 2009. – 216 s. : il. *Ti 38.316*

Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity : knihovna budoucnosti / uspořádala Zdeňka Dohnálková a kol. Brno : Knihovna univerzitního kampusu Masarykovy univerzity, 2009. – 19 s. : barev. il. *Tb 9.051/B*

Služby knihoven

České knihovny 2010 – aby více četli ... [grafika] / uspořádala Zlata Houšková. Praha : Národní knihovna ČR, 2009. – 1 kalendář (30 l.) : barev. *Sf 38.233*

LIU, Jia : The Evaluation of Worldwide Digital Reference Services in Libraries. /Hodnocení celosvětových digitálních referenčních služeb v knihovnách./ Oxford : Chandos, 2007. – xv, 172 s. : il. *Sdg 38.286*

Společné cesty : veřejné knihovny ve střední Evropě a skupiny obyvatelstva ohrožené sociálním vyloučením : mezinárodní seminář Ostrava, 10.–11. 11. 2008 / odpovědná red. Miroslava Sabelová. Praha : Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR, 2009. – 87 s. : barev. il. – (Aktuality SKIP ; sv. 25) *Sbd 38.231*

Městská knihovna Blansko

Městská knihovna Blansko (www.mk.blansko.cz) je nejstarší kulturní organizací na území města Blanska. Vznikla v roce 1862 jako součást čtenářsko-pěveckého spolku Rastislav.

V roce 1999 jsme se stali svědky nemalého zázraku: v době, kdy se funkce knihoven bagatelizovala – *nač se nořit do dustopisů, když stačí tůknout a stroj vyplivne potřebné informace* – blanenská knihovna nepatuje do starého a horšího, nýbrž do nového a lepšího!

V současné době je moderní plně automatizovanou institucí, poskytující nejen knihovnické a informační služby, ale zaujímá také nezastupitelné místo v kulturně výchovné a výstavní činnosti v rámci celého okresu.

Knižní fond obsahuje 84 844 svazků a 6818 zvukových nosičů. Registrováno je 2952 čtenářů a v roce 2009 bylo evidováno 170 655 výpůjček.

V roce otevření nové knihovny (1999) bylo vytvořeno jedinečné, snadno zapamatovatelné, jednoduché a dobře použitelné logo. Při jeho tvorbě šlo o kreativní proces zkušeného blanenského výtvarníka Antonína Juračky, jehož tvorba je známá nejen u nás, ale i ve světě (především v Japonsku). Logo je stylizováno do tvaru otevřené knihy se symbolickými písmeny MKB (Městská knihovna Blansko). Bylo navrženo pro dvě základní barvy – pro černobílý tisk v barvě černé, pro barevný v tmavě zelené. Vyznačuje se hravostí, variabilitou a naznačuje, že život je změna a nesmíme ho brát příliš vážně. Je přirozené, ukazuje dynamičnost knihovny a navozuje pocit jistoty. Zároveň působí seriózně a budí důvěru. Sděluje, že v blanenské knihovně je dost lidí, jimž v hlavách klokotají nové nápady. Ať se urodí!

PAVEL SVOBODA > svoboda@mk.blansko.cz

Knihovna Václava Štecha ve Slaném

Pokrokový Václav Štech (1859–1947), osobnost slánského regionu, byl městem Slaný pověřen založit veřejnou knihovnu. Po roční pečlivé přípravě byla slavnostně otevřena 17. října 1897. Slouží tedy veřejnosti více než 110 let.

Když chodec prochází centrem města, upoutá jeho pozornost monumentální budova vlastivědného muzea, v jejímž přízemí se nachází veřejná knihovna. Veškerá její činnost je přímým odrazem potřeb „Slaňáků“. Zprvu byla „jen“ domem s tištěnými knihami, v té době čtenářskou legitimaci zdobilo logo ve tvaru knížky. Vlastnit tuto legitimaci znamenalo, že se jednalo o člověka vzdělaného, moudrého. Z toho se zrodilo druhé logo – sova. Oba symboly bezesporu knihovně náležejí i v současnosti.

Následnou proměnu knihovny přinesl vývoj techniky – automatizace, internetizace, elektronické knihy, CD. Knihovní fond dnes čítá přes 60 000 jednotek pro 4000 čtenářů.

V roce 2007 dostala naše knihovna dárek – nové logo. Z oslovených grafiků zvítězil návrh Jaroslava Cvrčka. Jeho logo je stylizováno do písmene K, které protíná pootočený čtverec s oblémi rohy s perspek-

**Knihovna
Václava Štecha
ve Slaném**

tivní deformaci. Čtverec je rozdělen do čtyř částí, které značí čtyři oddělení knihovny. Nožičky písmene K naznačují cesty křižující Masarykovo náměstí před budovou knihovny, ale taky K jako komunitní knihovna.

Knihovna se chová jako správná královna, která nosí hrdě svou korunku, proto má své logo na webových stránkách, vývěsní tabuli, informačních panelech, čtenářských legitimacích, plakátech, letácích, zprávách, článcích, na hlavičkovém papíře, zdobí popisky na knihovních regálech, vizitkách nebo propisovacích tužkách. Proč? Upoutává tím na sebe pozornost dětí i seniorů. Říká jim (svým logem): „*Jsem na společné cestě, můžete u mě potkat přátele, zaposlouchat se do zajímavé přednášky, zhlédnout inspirující výstavu, zúčastnit se soutěží. Poskytují vám zájem při studiu a pro chvíle oddychu. Umím pomoci internetu vyhledat např. dopravní spoj nebo informace ze sbírky zákonů. Děti jsou zde vítané. Mám noviny, časopisy, knížky pro každého z vás. Jsem nedílnou součástí vašeho života.*“

Více informací na www.knihovnaslany.cz.

MILOSLAVA NAJMANOVÁ > studovna@knihovnaslany.cz

Knihovna – knihovnická revue

Roč. 21, 2010, č. 1

Aktuální číslo odborného časopisu nově zapsaného do Seznamu recenzovaných periodik obsahuje tři recenzované příspěvky zabývající se evropským projektem ENRICH, projektem Staré mapy online a zahraničními projekty zaměřenými na trvalou identifikaci digitálních dokumentů. Čtvrtý recenzovaný článek se zabývá bibliografickým popisem v novém kontextu. V rubrice *Knihovny a informace doma a ve světě* jsou uveřejněny tři příspěvky k problematice handicapovaných a seniorů a další věnované marketingu v knihovnách. Zajímavé informace přináší také pravidelné rubriky *Konference*, *Recenze* a *Novinky zahraniční knihovnické literatury*. Celobarevný časopis vytištěný na křídovém papíře.

- Národní knihovna ČR, Praha 2010, 107 s., cena 200 Kč
- ISSN 1801-3252

Rekonstrukce knihovny Bohuslava Hasištejského z Lobkovic Katalog inkunábulí roudnické lobkovické knihovny

Kamil Boldan – Emma Urbánková

Tuto zásadní odbornou publikaci věnovanou knihovně Bohuslava Hasištejského z Lobkovic, jedné z nejslavnějších humanistických sbírek Evropy, uvádí podrobná studie o podobě a osudech hasištejské knihovny v průběhu staletí. Vlastní katalogová část důkladně popisuje všech 757 dochovaných tisků, 18 latinských rukopisů, stejný počet řeckých kodexů a objemný hebrejský Pentateuch z 13. století. Publikace zahrnuje rovněž obsáhlou obrazovou přílohu a anglické resumé.

- Národní knihovna ČR, Praha 2009, 1. vydání, 903 s., cena 540 Kč
- ISBN 978-80-7050-573-1

